

Kanun taglymaty

Giriş

Ysraýyl halky Iordan derýasyn-dan geçip, Kengany basyp almagyň öňüsyraşyndady. Emma Hudaý Musa pygamberi ysraýyllary Kengan ýurduna getirmekden saklady. *Çölde* kitabynda Hudaý Musanyň Iordan derýasynyň gündogarynda öljekdigi-ni aýdypdy. Musa ysraýyl halkynyň öňünde hoşlaşyk sözünü sözläp, halka Hudaýyň kanunlaryny ýatlatdy.

Şeýle hem Musa ysraýyllara geçen kyrk ýyly ýatlatdy. Hudaý ysraýyllary Müsürden halas edip, çölde olaryň aladasyyny etdi, emma ysraýyllar

Hudaýa hemişe wepaly bolmadylar, Ony diňlemediler.

Musa ysraýyllara Rebbe ybadat edip, Onuň tabşyryklaryny berjaý etseler, duşmanlaryndan üstün çykyp, güýçli halk boljakdygyny aýtdy. Emma ähti bozup, butlara sežde etseler, Rebbiň halka nejis nälet siňdirjekdigi barada duýdurdy. Bu näletin netijesinde duşmanlar olardan üstün çykarlar, olar öz ýurtlaryndan we janlaryndan mahrum bolarlar. Şeýle-de, bu kitap geljekki patyşanyň özüni nähili alyp barmalydygyny öwredýär.

Mazmuny

Halk çöllükde.....	1:1–3:29
Musa pygamber halky Äht bilen tanyşdyrýar.....	4:1–11:32
Ähtiň talaplary	12:1–26:19
Ähtiň döp-dessurlary	27:1–30:20
Musa pygamberiň soňky sözi.....	31:1–34:12

1-nji bap

Halk Horepden çykýar

¹Ine, bu sözler Musanyň Iordan derýasynyň gündogarynda – çöllükde ýaşayan tutuş ysraýyl halkyna aýdan sözleri. Olar Supuň garşysyndaky Araba düzlüginde, Paran galasy bilen Topel, Laban,

Haserot we Dizahap galalarynyň aralygynda ýaşayardylar. ²Horep^a dagyndan Kadeşbarneýa çenli aralyk Segir daglygynyň üsti bilen gideniňde, on bir günlük ýoldy. ³Kyrkynjy ýylyň on birinji aýynyň birinji güni, Musa Rebbiň buýruşy ýaly edip, ysraýyllara Onuň buýruklaryny ýetirdi. ⁴Bu Musanyň Heşbonda höküm süren amorlaryň hany Sihony, şeýle hem,

^a 1:2 *Horep* – bu Sinaý dagynyň beýleki ady.

Aştarotda we Edreyde höküm süren Başan ýurduň hany Ogy ýeňenden soň boldy. ⁵Musa Iordanyň gündogarynda – Mowap ýurdundaka ysraýyllara şu kanuny beýan etmäge başlady: «Hudaýymyz Reb Horep dagynda şeýle diýdi: „Siz bu dagda uzak wagt bolduňyz. ⁷Indi ýörişiňizi dowam ediň, amorlaryň ýaşaýan daglygyna, şeýle hem, goňşy ölkelere: Araba düzlüginde, daglyga, günbatar baýyryklara, Negep çölüne, deňiz ýakasyndaky Kengan ýurduna, Liwana we beýik Ýewfrat derýasyna çenli gidiň. ⁸Ine, Men bu ýurdy siziň öňüňizde goýdum. Meniň ata-babalaryňyz Ybraýyma, Yshaga, Ýakuba we olaryň nesillerine bermegi wada eden ýurduma gidiň-de, ony mülk ediniň“».

Musa halka baştutanlar belleýär
(*Müsürden çykyş 18:13-27*)

⁹«Şol wagt men size şeýle diýdim: „Sizi ýeke özüm başaryp biljek däl. ¹⁰Hudaýyňyz Reb sizi köpeltidi. Şonuň üçin-de bu gün siziň sanyňyz asmandaky ýyldyzlar deý kân. ¹¹Size söz berşi ýaly, ata-babalaryňyz Hudaýy Reb, goý, siziň sanyňyzy mundan-da mün esse artdyrsyn we sizi ýalkasyn! ¹²Ýöne meniň ýeke özüm ähli dawalaryňyzyň agyr yüküni gerdenimden nädip ayrarkam? ¹³Her tiräňizden akylly-paýhasly, düşbi we tejribeli adamlary saýlaň. ¹⁴Siz maňa: „Seniň netijä gelen pikiriň gowy pikir“ diýip jogap berdiňiz. ¹⁵Şeýlelikde, men siziň her tiräňizden saýlanan bu akylly-paýhasly we tejribeli adamlary siziň üstüňizden baştutan edip, müňbaşylar, ýüzbaşylar, ellibaşylar, onbaşylar goýdum we beýleki baştutanlary belledim. ¹⁶Şol wagt men size kazylary hem belledim we olara: „Halkyň arasyndaky dawalara üns berip gulak goýuň, isle ol ýerli bolsun, isle gelmişek bolsun, iki adamyň arasyndaky

dawany adalatly çözüň. ¹⁷Siz kazylık edenizde, tarapgöýlik etmeli dälşiňiz: uly dawany-da, kiçi dawany-da deň diňläň. Hiç kimden gorkmaň, çünki çözügüt Hudaýdandyr. Size çözmegi kyn düşen dawany maňa getirin, ony özüm diňläriň“ diýdim. ¹⁸Şeýdip, şol wagt men size etmeli ähli işleriňizi tabşyrdym».

Kadeşbarneýa içalylar iberilýär
(*Çölde 13:1-33*)

¹⁹«Soňra Hudaýymyz Rebbiň edil bize buýruşy ýaly, biz Horep dagyndan çykyp, amorlaryň ýaşaýan daglygynyň üsti bilen tä Kadeşbarneýa baryp ýetýänçäk, siziň gören ägirt uly we ýowuz çölüňiziň içi bilen gitdik. ²⁰Ol ýerde men size şeýle diýdim: „Hudaýymyz Rebbiň bize berjek amorlaryň ýaşaýan daglygyna-da gelip ýetdik. ²¹Ine, Hudaýyňyz Reb bu ýurdy size berdi. Gidiň-de, ata-babalaryňyzyň Hudaýy Rebbiň size söz berşi ýaly, ony mülk ediniň. Gorkmaň, dowla düşmäň. ²²Emma siziň hemmäňiz şonda meniň ýanyma gelip: „Geliň, ýurdy gözden geçirmek üçin öz aramyňdan adamlary ýollalyň. Olar biziň gitjek ýolumyz hakda, barjak galalarymyz barada habar getirerler“ diýdiňiz. ²³Bu pikir meniň göwnüme makul boldy. Men her tireden bir adam alyp, jemi on iki adam saýladym. ²⁴Olar ýola düşüp, daglyga tarap gitdiler. Eşkol deresine ýetenlerinde, olar ony gowy gözden geçirdiler. ²⁵Yzlaryna dolanyp gelenlerinde, olar bize şol ýurduň miwe önümlerinden ýygyp getirdiler. Olar: „Hudaýymyz Rebbiň bize berýän ýurdy gowy ýurt eken“ diýen habary getirdiler. ²⁶Emma siz ol ýere gitmek islemediňiz. Hudaýyňyz Rebbiň buýrugyna garşy baş göterdiňiz. ²⁷Siz çadyrlaryňyzda hüňürdeşip şeýle diýdiňiz: „Reb bizi

ýigrenýär, Ol bizi amurlaryň eline berip ýok etmek üçin Müsürden çykaryp getiripdir. ²⁸Biz ol ýere nädip gideli? Ol ýere goýberen doganlarymyzyň: ‘Ol ýerdäki adamlar bizden güýçli we uzyn boýly. Olaryň galalary göge ýetip duran beýik we berk diwarly galalardyr! Biz ol ýerde hatda anaklary-da gördük’ diýen habary biziň ýüregimizi howsala saldy‘. ²⁹Men size şeýle diýdim: „Olar-dan gorkmaň, dowla düşmäň. ³⁰Müsürde we çölde edil gözüniziň alnynda siziň üçin söweşişi ýaly, ýene-de öňüňizden ýöräp, siziň üçin söweşjek Hudaýyňyz Rebdir. ³¹Çölde ýol boýy ýöriş edip, şu ýere gelip ýetýänçäňiz, edil enäniň öz çagasyny elinde göterip gelşi ýaly, Hudaýyňyz Rebbiň sizi nähili gorap getirendigini özüňiz gördüňiz. ³²⁻³³Emma siz şonda-da gijesine ot, gündizine bulut görnüşinde düşlejek ýeriňizi, yörejek ýoluňyzy görkezip, öňüňizden gidýän Hudaýyňyz Rebbe ynam etmediňiz“».

Reb ysraýyllary jezalandyrýar

³⁴«Siziň sözleriňizi eşidip, Rebbiň gaty gahary geldi we ant içip: ³⁵⁻³⁶„Meniň siz üçin ata-babalaryňyza söz beren gowy ýurdumy Ýepunne ogly Kalepden başga bu pis nesliň hiç biri görmez. Muny diňe Kalep görer. Men-Rebbe ýürekden wepalydygy üçin Men oňa we onuň nesillerine aýak basan ýurduny berjek“ diýdi. ³⁷Siz sebäpli Rebbiň hatda maňa-da gahary gelip, Ol maňa şeýle diýdi: „Sen hem ol ýurda aýagyňy sekmersiň. ³⁸Ol ýurda seniň kömekçiň Nunuň ogly Ýeşuwa barar. Sen ony golda, çünki ýerleri ysraýyllara mülk edip paýlap berjek ýeke-täk adam şoldur“. ³⁹Onsoň Reb tutuş halka: „Uruşda ýesir düşer öýden perzentleriňiz,

ýagny bu günki gün ýagşyny-ýamany saýgarmaýan çagalaryňyz ol ýere barlarlar. Men bu ýurdy olara berjek, olar muny mülk edinerler. ⁴⁰Emma siz bolsa Gyzył deňziň ^a ýoly bilen zýyňyza, çöle tarap ýöriş ediň“ diýdi. ⁴¹Siz maňa: „Biz Rebbe garşy günä etdik! Hudaýymyz Rebbiň bize buýruşy ýaly, biz gidip söweşmäge taýýar“ diýip jogap berdiňiz. Şeýlekde, ähliňiz söweş ýaraglaryňyzy dakynyp, daglyga çykmak ýeňil bolar öýdüp pikir etdiňiz. ⁴²Reb maňa: „Olara aýt: gitmesinler, uruşmasynlar, çünki Men olaryň arasynda bolmaryn. Şonuň üçin hem olar duşmanlaryndan ýeňilerler“ diýdi. ⁴³Men muny size ýetirdim, emma siz gulak asmadyňyz. Siz Rebbiň buýrugyna garşy baş göterip, men-menlik bilen daglyga gitdiňiz. ⁴⁴Ol daglykda ýaşayan amurlar garşyňyza çykyp, Segirden Horma çenli sizi arylar deý kowalap ýençdiler. ⁴⁵Siz zýyňyza dolanyp gelip, Rebbe dady-perýat etdiňiz. Reb siziň sesiňize ne gulak saldy, ne-de üns berdi.

⁴⁶Soňra siz uzak wagtlap Kadeşbar-neýada galdyňyz».

2-nji bap

¹«Rebbiň maňa aýdysy ýaly, biz Gyzył deňziň ýoly bilen çöle tarap gaýtdyk we eňçeme günläp Segir daglygynyň töwereginde aýlanyp gezdik».

Ysraýyllar Edomyň we Mowabyň içinden geçýärler

²«Soňra Reb maňa şeýle diýdi: ³„Siz bu daglygyň daşynda gaty köp aýlandyňyz. Indi sen demirgazyk tarapa öwrül ⁴we adamlardan şulary talap et: ‘Siz häzir Segirde ýaşayan garyndaşlaryňyz Ysawyň nesilleriniň üstünden geçmeli.

^a 1:40 Gyzył deňiz – ýewreýçe *Gamyş deňzi*.

Olar sizden gorkarlar, şonuň üçin siz örän seresap boluň. ⁵Olar bilen urşa girişmäň, çünki Men size olaryň ýerinden ýekeje garyş-da ýer berjek däl. Çünki Segir daglygyny Men Ysawa mülk berdim. ⁶Siz iýjek iýmitiňizi hem, içjek suwuňyzy hem olardan satyn alyp iýip-için". ⁷Hudaýyňyz Reb, hakykatdan-da, siziň her bir tutan işiňize bereket berdi. Siziň bu ummasyz çölün içi bilen barýandygyňyzy Ol bilýärdi. Şol geçen kyrk ýylyň içinde, Hudaýyňyz Reb siziň bilen bile boldy. Siz hiç zada zar bolmadyňyz.

⁸Şeýdip, biz Segirde ýaşayan garyndaşlarymyz Ysawyň nesilleriniň üstünden geçdik. Eýlat we Esýongeberden Araba düzlüğine gidýän ýol bilen gidip, Mowap çölüne tarap ugradyk. ⁹Reb maňa: „Mowaplara duşman gözi bilen garama ýa-da olar bilen urşa girme, çünki Ar galasyny Lutuň nesillerine mülk berendigim sebäpli, Men size olaryň yerinden mülk edip, hiç zat berjek däl“ diýdi. ¹⁰(Ol ýerde anaklar ýaly uzyn boýly, güýçli we köp sanly eýmimler ýaşayardy. ¹¹Olar hem anaklar ýaly rapalar saýylýardy. Emma mowaplar olary eýmimler diýip atlandyrdylar. ¹²Şeýle hem Segirde horylar ýaşayardylar, emma Ysawyň nesilleri olary kowup çykardylar. Ysraýyllaryň Rebbiň mülk beren yerinde edişleri ýaly, Ysawyň nesilleri-de olary yok edip, yerlerinde özleri ornaşdylar.) ¹³Reb: „Indi bolsa Zeret deresinden geçeliň“ diýdi. Şeýdip, Rebbiň buýrugyna görä, biz Zeret deresinden geçdik. ¹⁴Kadeşbarneýadan ýola düşüp, Zeret deresinden geçýänçäk, dogry otuz sekiz ýyl geçdi. Rebbiň aýdysy ýaly, şol döwrüň içinde bu nesliň urşujylary ölüp gutardy. ¹⁵Hawa, tä Ysraýyl düşelgesindäki urşujylaryň ählisi ölüp gutaryança, hut Rebbiň Özi olara garşy boldy.

¹⁶Halkyň arasyndaky ähli urşujylar ölüp gutaran badyna, ¹⁷Reb maňa şeýle diýdi: ¹⁸„Bu gün siz Ar galasynda Mowabyň araçägini kesip geçersiňiz. ¹⁹Ammonlaryň serhedine golaýlaşanyňyzda, olara duşmançylyk gözi bilen garamaň, olar bilen urşa girmäň, sebäbi Men ammonlaryň yerini size mülk berjek daldirin, çünki Men ol ýeri Lutuň nesillerine berdim“. ²⁰(Aslynda bu ýer rapalaryň yerini hasaplanýardy. Olar bu yerde öňden bari ýaşayardylar. Ammonlar olara zamzumlar diýip at berdiler. ²¹Zamzumlar anaklar ýaly uzyn boýludylar, güýçlüdiler we san taýdan köp adamlydylar. Muňa garamazdan, Reb olary ammonlaryň öňünden yok etdi. Ammonlar olary kowup çykaryp, olaryň yerinde özleri ornaşdylar. ²²Reb Segirde ýaşayan Ysawyň nesilleri bilen hem şeýle etdi. Olaryň öňünden horylary yok etdi. Ysawyň nesilleri horylary kowup çykaryp, olaryň yerinde özleri ornaşdylar. Hatda olar şu güne çenli hem şol yerde ýaşayarlar. ²³Kaptordan çykyp gaýdan kaptorlylar Gaza galasyna çenli gidýän obalarda ýaşayan awalary yok edip, olaryň yerinde özleri ornaşdylar.) ²⁴„Tur, ýola düş! Arnon jülgesinden geç! Ine, Men Heşbondaky amurlaryň hany Sihony we onuň yerini seniň eliňe berdim. Ýurdy eýelemäge başla, Sihon bilen urşa gir. ²⁵Şu günden başlap, Men yer yüzündäki ähli halkyň üstünden gorky we howp salaryn. Seniň adyň eşidenlerinde, olar gorkudan ýaña titreşer durarlar“».

Ysraýyllar Sihon bilen Og hany derbi-dagyn edýärler
(Çölde 21:1-30)

²⁶«Şeýdip, men Kedemot çölünden Heşbonyň hany Sihona, ine, şu parahatçylyk sözlerini aýdyp, ilçileri ýolladym: ²⁷„Maňa öz ýurduňyň üstünden geçmäge

rugsat et. Diňe ýoldan ýöräýin, saga hem, çepe hem sowulmaýyn. ²⁸Iýmäge iýmimiz, içmäge suwumyzy sizden satyn alaly. Pyýadalap diňe ýoluňdan geçsem bolýar. ²⁹Segirde ýaşayan Ysawyň nesil-leri ýaly we Arda ýaşayan mowaplar ýaly, sen hem maňa Iordandan geçip, Hudaýymyz Rebbiň bize berýän ýurduna ýetmek üçin öz ýurduňyň üstünden geçmäge rugsat et⁴. ³⁰Emma Heşbonyň hany Sihon bize ýurdunyň üstünden geçmäge rugsat etmedi. Çünki Hudaýyňyz Reb şu günki görşüňiz ýaly, ony siziň eliňize bermek üçin, onuň kalbyny gatadyp, doňýürek etdi. ³¹Reb maňa: „Ine, Men Sihony we onuň ýurduny saňa bermäge girişdim. Indi sen hem onuň ýerini eýelemäge başla“ diýdi. ³²Şeýlelikde, Sihon ähli urşujylary bilen Ýahasda biziň garşymyza söweşmäge çykdy. ³³Hudaýymyz Reb ony biziň elimize berdi. Biz Sihonyň özüni, onuň tohum-tijini we ähli urşujylaryny gyrdyk. ³⁴Şol bir wagtyň özünde onuň ähli galalaryny basyp aldyk. Ähli galalaryndaky erkekleri, aýallary we çagalary бүтинleý ýok etdik. Ol ýerde ýekeje-de adam galdyrmadyk. ³⁵Diňe mal-garalary, şeýle hem basyp alan galalarymyzyň baýlyklaryny olja edip aldyk. ³⁶Arnon jülgesiniň gyrasyndaky Aroger galasyndan başlap (jülgäniň özündäki gala hem degişlidir), tä Gilgada barýança, biziň üçin ýekeje-de berk gala ýokdy. Hudaýymyz Reb olaryň hemmesini biziň elimize berdi. ³⁷Muňa garamazdan, Hudaýymyz Rebbiň bize tabşyryşy ýaly, Ýabok derýasynyň boýunda we daglykdaky galalarda ýaşayan ammonlaryň ýerine çozup girmedik».

3-nji bab

¹«Soňra biz Başan ýurduna tarap ýolumyzy dowam etdirdik. Başan hany Og söweşmek üçin, Edreýde ähli urşujylary

bilen biziň garşymyza çykdy. ²Reb maňa: „Men Ogy, onuň ähli halkyny we ýurduny seniň eliňe berdim. Ondan gorkma. Heşbonda hanlyk süren amor hany Sihony ýok edişiň ýaly, Ogy hem ýok et“ diýdi. ³Şeýlelikde, Hudaýymyz Reb Başan hany Ogy hem-de onuň ähli urşujylaryny biziň elimize berdi. Biz olaryň ýekejesini hem diri galdyrman, hemmesini gyrdyk. ⁴Şol bir wagtyň özünde biz onuň ähli galalaryny basyp aldyk. Ol ýerde basyp alynmadyk ýekeje-de gala galmady. Biz olaryň jemi altmyş galasyny, Oguň Başandaky hanlygy bolan tutuş Argop topragyny basyp aldyk. ⁵Bularyň hemmesi berk diwarly, gulp bilen ýapylyan iki gat derwezeli berk galalarydy. Bularadan başga obalar-da köpdü. ⁶Edil Heşbonyň hany Sihony ýok edişimiz ýaly, biz olary hem бүтинleý ýok etdik. Ähli galalardaky erkekleri, aýallary we çagalary бүтинleý ýok etdik. ⁷Emma ähli mal-garalary we galalardaky baýlyklary özümize olja edip aldyk. ⁸Şeýdip, biz Iordanyň aňyrsynda amorlaryň iki hanyň ýurduny basyp aldyk. Arnon jülgesinden Hermon dagyna çenli ⁹(Sidonlylar Hermon dagyna Sirýon diýýärler, amorlar bolsa oňa Senir diýýärler), ¹⁰belent tekizlikdäki ähli galalary, tutuş Gilgady, Salka we Edreýe çenli Başandaky Oguň hanlygynda bolan ähli galalary basyp aldyk. ¹¹(Rapalardan ýeke-täk diri galan Başan hany Ogdy. Oguň tabydy gara daşdan bolup, tirsek ölçegi bilen onuň uzynlygy dokuz tirsek, ini hem dört tirsekdi. Ony ammonlaryň Raba galasynda şu günki gün hem görüp bolýar)».

Iordanyň gündogarynda ýer paýlanylýar

(Çölde 32:1-42)

¹²«Men şol wagtky basyp alan ýerimizi paýladym. Men ruben we gat

tirelerine Arnon jülgesiniň çetindäki Arogeriň demirgazygyny, şeýle hem Gilgat daglygynyň ýarysyny onuň galalary bilen bile berdim. ¹³Gündogardaky manaşa tiresine bolsa Gilgadyň galan ýarysyny we Oguň hanlygy bolan tutuş Başany, ýagny tutuş Argop topragyny berdim. (Tutuş Başan rapalaryň ülkesi diýip atlandyrylýardy.) ¹⁴Manaşa tiresinden Ýaýyr diýen adam geşurlylaryň we magakatlylaryň araçägine çenli bolan tutuş Argopy aldy we ol ýerleri Başandan soň öz adyna görä, Hawotýaýyr ^a diýip at berdi. (Ol şu güne çenli hem şeýle atlandyrylýar.) ¹⁵Makyrä Gilgady berdim. ¹⁶Emma ruben we gat tirelerine Gilgat bilen Arnon jülgesiniň aralygyndaky ýerleri berdim. Jülgäniň ortasy olaryň günorta araçägi bolup, olaryň demirgazyk araçägi bolsa ammonlaryň araçägi bolan Ýabok derýasydyr. ¹⁷Günbatar araçäk Iordan derýasy bolup, Kinneretden Araba deňzine, ýagny Öli deňze çenli bolan Araba düzlügi we Pisga dagynyň etekleri oňa degişlidir. ¹⁸Şol wagt men size şeýle buýruk berdim: „Ine, Hudaýyňyz Reb bu ýurdy mülk edinmek üçin size berdi. Ähli söweşjileriňiz ýaraglansynlar-da, ysraýyl doganlaryňyzyň öňünden ýöresinler. ¹⁹Diňe aýallaryňyz, çagalaryňyz we mal-garalaryňyz meniň size beren galalarymda galsynlar. Men siziň köp mal-garalaryňyzyň bardygyny bilýärim. ²⁰Reb doganlaryňyza-da siziňki ýaly parahatçylyk berenden soň we olar hem Hudaýyňyz Rebbiň Iordanyň aňyrsyndan özlerine berýän mülk ýerini eýelänlerinden soň, her biriňiz meniň size beren mülküne dolanyp gelip bilersiňiz“. ²¹Şol wagt men Ýeşuwa hem tabşyryk berip: „Hudaýyňyz Rebbiň bu

iki hana näme edenini öz gözüňiz bilen gördüňiz. Reb siziň üstünden geçjek ähli hanlyklaryňyzy şeýle eder. ²²Olardan gorkmaň, çünki siz üçin söweşjek Hudaýyňyz Rebbiň hut Özüdir“ diýdim».

Musa Kengana barmaga rugsat edilmeyär

²³«Şol wagt men Rebbe ýalbaryp şeýle diýdim: ²⁴„Ýa Hökmürowan Reb, Sen Öz beýikligiňi we gudratyňy guluňa ýaňy görkezip başladyň. Ýerde we gökde haýsy hudaý Seniňki ýaly işleri we gudratlary amala aşyryp biler! ²⁵Maňa Iordanyň aňyrsyna geçip, gowy ýurdy, ýagny daglygy we Liwany görmäge rugsat et“. ²⁶Emma Rebbiň siz sebäpli maňa gahary gelip, Ol maňa gulak asmady. Reb maňa: „Besdir indi! Gaýdyp Maňa bu hakda aýtma! ²⁷Pisga dagynyň depesine çykda, günbatara, demirgazyga, günorta we gündogara seret. Gowuja seretgin, çünki sen Iordandan aňry geçmersiň. ²⁸Emma Ýeşuwa tabşyr, ony ruhlandyr we güýçlendir, sebäbi halka baş bolup, Iordandan geçjek we seniň görjek şol ýurduňy olara mülk edip paýlap berjek Ýeşuwadyr“ diýdi. ²⁹Şeýdip, biz Beýtpegor galasynyň garşysyndaky jülgede saklandyk».

4-nji bap

Musa ysraýyllara boýun egmegi buýurýar

¹«Eý, ysraýyl halky, indi meniň size öwredýän parzlaryma we düzgünlerime gulak goýuň. Şonda siz ata-babalaryňyzyň Hudaýy Rebbiň özüňize berýän ýurduna gidip, ony mülk edinersiňiz. ²Siz meniň buýruklarymyň üstüne hiç zat goşmaly-da däl, ondan hiç zat aýyrmaly-da

^a **3:14 Hawotýaýyr** – bu söz *Ýaýyryň obalary* diýmegi aňladýar.

dälsiňiz. Ýöne Hudaýyňyz Rebbiň meniň üstüm bilen berýän buýruklaryny ýerine ýetiriň. ³Rebbiň Bagalpegorda näme edenini, ýagny Hudaýyňyz Rebbiň Bagalpegor butunyň yzyna eýerenleriň ählisini araňyzdan nähili ýok edenini öz gözüňiz bilen gördüňiz. ⁴Hudaýyňyz Rebbe wepaly bolanlaryňyzyň hemmesi bu gün diri. ⁵Ine, edil Hudaýym Rebbiň maňa tabşyryşy ýaly, siziň mülk edinmäge barýan ýurduňyzda berjaý etmegiňiz üçin men size bu parzlary we hökümleri öwretdim. ⁶Olyary yhlas bilen berjaý ediň, çünki bu beýleki halklara akyl-paýhaslydygyňyzy we juda düşünelidigiňizi görkezer. Bu parzlary eşidenler: „Dogrudan hem, bu millet akylly we düşüneli eken!“ diýerler. ⁷Haçan çagyrsak, Hudaýymyz Reb ýanymyzda. Şeýle Hudaýly beýik millet nirede bar? ⁸Häzir meniň size öwredýän bu tutuş Kanunym ýaly adalatly parzlarydyr hökümleri bolan başga beýik millet barmyka? ⁹Ýöne habardar boluň, özüňizi goraň. Şeýdip, ömürboýy gözüňiz bilen gören zatlaryňyzy ýadyňyzdan çykarmaň, unutmaň. Olyary çagalaryňyza, çagalaryňyzyň çagalaryna-da aýdyp beriň. ¹⁰Siz Horepde Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda duranyňyzda, Reb maňa şeýle diýdi: „Halkyňy Meniň huzuryma üýşür. Men olara Öz sözlerimi eşitdirjek, şonda olar bütin ömrüne Menden gorkmagy öwrenerler we çagalaryna hem öwrederler“. ¹¹Siz ýakyn gelip, dagyň eteginde durduňyz. Dagyň alawlap ýanýan ody al-asmana galdy we dagy goýy tüsse bilen gara bulut gaplady. ¹²Reb oduň içinden size seslendi. Siz Onuň sözlerini eşitdiňiz, emma Onuň Özüni görmediňiz, diňe sesini eşitdiňiz. ¹³Reb size Ähtini mälim edip, ony berjaý etmegiňizi tabşyrdy. Bu – on tabşyrykdy we Ol ony iki sany ýasy daşyň ýüzüne ýazdy.

¹⁴Şol wagt siziň Iordan derýasyndan geçip mülk edinjek ýurduňyzda berjaý etmegiňiz üçin size şu parzlary we hökümleri öwretmegi Reb maňa tabşyrdy. ¹⁵Reb Horepde ot içinden size seslenende, siz Onuň Özüni görmediňiz. Habardar boluň we özüňizi goraň. ¹⁶⁻¹⁸Özüňiz üçin but ýasap, azgynçylyga baş urmaň. Erkek ýa aýal şekilinde, ýerdäki haýwan, howada uçýan ganatly guş, ýerde süýrenýän süýreniji şekilinde, ýerden aşakdaky suwlarda ýaşayan balyk şekilinde özüňize hiç hili but ýasamaň. ¹⁹Gözleriňizi asmana dikip, Güni, Aýy, ýyldyzlary – ähli asman jisimlerini göreniňizde, aldawa düşmäň we olara sygynyp gulluk etmäň. Çünki Hudaýyňyz Reb sygynmak üçin olary asmanyň astyndaky başga halklara berdi. ²⁰Emma Reb sizi demir ojagy bolan Müsürden çykaryp getirip, görüp durşuňyz ýaly, sizi Özüniň saýlan aýratyn halky etdi.

²¹Rebbiň siz sebäpli maňa gahary geldi. Ol meniň Iordandan geçmejekdigime ant içdi. Hudaýyňyz Rebbiň size mülk berýän gowy ýurduna men girmeli däl. ²²Çünki men Iordandan aňry geçmän, şu ýerde ölerin, emma siz ol gowy ýurdy mülk edinmek üçin Iordandan geçersiňiz. ²³Gaty seresap boluň. Hudaýyňyz Rebbiň siziň bilen eden ähtini ýatdan çykarmaň. Şeýle hem, Hudaýyňyz Rebbiň gadagan eden zatlarynyň hiç biriniň şekilinden but ýasanmaň. ²⁴Çünki Hudaýyňyz Reb ýakyp-ýandyryjy bir otdur, Ol gabanjaň Hudaýdyr. ²⁵Siziň çagalaryňyz we çagalaryňyzyň çagalary doglup, bu ýurtda uzak yaşasaňyz, her hili zadyň şekilinde but ýasap azmaň. Bu Hudaýyňyz Rebbiň nazarynda pis işdir, bu Onuň gaharyny getirýändir. ²⁶Şeýle edäýseňiz, bu gün ýer we gök size garşy şaýatdyr. Iordandan geçip eýelän ýurduňyzda basym tutuşlaýyn

heläk bolarsyňyz, siz ol ýerde uzak ýaşaman, gaýtam, bütinleý ýok edilersiňiz.

²⁷Reb sizi başga halklaryň arasynda dargadyp goýberer. Rebbiň ýol görkezjek milletleriniň arasynda galjaklaryňyzyň sany gaty az bolar. ²⁸Ol ýerde siz adamlar tarapyndan ýasalan hudaýlara, agaçdan we daşdan ýasalan, ne görýän, ne eşidýän, ne iýýän, ne-de ys alýan başga hudaýlara gulluk edersiňiz. ²⁹Olaryň içinden siz Hudaýyňyz Rebbi agtararsyňyz. Tutuş ýüregiňiz we janyňyz-teniňiz bilen gözleseňiz, siz Ony taparsyňyz. ³⁰Ahyrky günlerde, bu zatlaryň ählisi başyňyzdan inende, betbagtçylyga uçranyňyzda, siz Hudaýyňyz Rebbe dolanyp, Oňa gulak asarsyňyz. ³¹Çünki Hudaýyňyz Reb rehimli Hudaýdyr. Ol sizi taşlap gitmez ýa-da ýok etmez. Ol ata-babalaryňyza wada eden ähtini unutmaz.

³²Dogulmazyňyzdan öňki geçen asyrlardan bäre, Hudaý tarapyn ýer ýüzünde adamzadyň ýaradylanyndan tä şu güne çenli geçen zamandan soraň. Gögüň bu ujundan ol ujuna çenli sorap çykyň, heý, şunuň ýaly beýik waka öň boldumyka? Ýa şunuň ýaly waka hakynda eşidipmidiňiz?

³³Siziň ýaly oduň içinden seslenen Hudaýyň sesini eşidip, diri galan halk başga-da barmyka? ³⁴Hudaýyňyz Rebbiň Müsürde gözüňiziň alnynda siziň üçin eden işleri ýaly iş edip, başga haýsy hudaý özi üçin bir halky bela-beterler, alamatlar, mugjyza, uruş, güýç-gudrat, äpet elhençlikler bilen başga halkyň arasyndan alyp çykdy? ³⁵Bular size Rebbiň Hudaýdygyny, Ondan başga hiç bir Hudaýyň ýokdugyny bilmegiňiz üçin görkezildi. ³⁶Ol sizi terbiýelemek üçin, asmandan size Öz sesini eşitdirdi. Ýerde Ol size beýik ot görkezdi. Siz oduň içinden Onuň sesini eşitdiňiz. ³⁷Ol ata-babalaryňyzy söýýändigini sebäpli, olaryň özlerinden soňky nesillerini

saýlady. Ol sizi hut Özüniň beýik güýji bilen Müsürden alyp çykdy. ³⁸Özüňizden uly we güýçli halklary öňüňizden kowup çykardy we görşüňiz ýaly, olaryň ýerini size mülk bermek üçin sizi şu ýere getirdi. ³⁹Indi bilip goýuň we ýadyňyzda saklaň, çünki ýokarda – gökde, aşakda – ýerde Reb Beýik Hudaýdyr. Ondan başga hiç Hudaý ýokdur. ⁴⁰Siziň we sizden soňky nesilleriňiziň gowy günler görmekleri üçin, bu gün meniň üstüm bilen Onuň size berýän parzlaryny we tabşyryklaryny berjaý ediň. Şonda Hudaýyňyz Rebbiň size ebedilik berýän ýerinde uzak wagtlap ýaşarsyňyz».

Gaçybatalga galalary

⁴¹Soňra Musa Iordanyň gündogaryndan üç galany belledi. ⁴²Aralarynda öň hiç hili duşmançylygy bolmadyk bir adamy tötänden öldüren ganhor bu galalaryň birine gaçyp baryp, başyny gutaryp biler. ⁴³Musa şu galalary: ruben tiresinden tekiz çölde Beseri, gat tiresinden Gilgatda Ramody we manaşa tiresinden Başanda Golany belledi.

Musa Kanuny wagyz etmäge başlaýar

⁴⁴Musanyň ysraýyllaryň öňünde goýan Kanuny şudur. ⁴⁵Ine, Müsürden çykanlaryndan soň Musanyň ysraýyllara aýdan düzgünleri, parzlary we hökümleri. ⁴⁶Ol bulary Iordanyň gündogarynda, Beytpegoryň garşysyndaky jülgede, ýagny Heşbonda höküm süren amorlaryň hany Sihonyň ýurdunda aýtdy. Musa bilen ysraýyllar Müsürden çykanlaryndan soň amorlary derbi-dagyn etdiler. ⁴⁷Olar Sihonyň ýurduny we Başan hany Oguň ýurduny, ýagny Iordanyň gündogaryndaky bu iki amor hanynyň ýurduny özlerine mülk edip aldylar. ⁴⁸Bu ýer

Arnon jülgesiniň çetindäki Arogerden Sirýon dagyna (bu Hermon dagy) çenli uzalyp gidýär. ⁴⁹Şeýle hem, muňa tutuş Araba düzlügininiň gündogaryndaky Araba deňzine çenli bolan ýer we Pisga dagynyň etekleri hem degişlidir.

5-nji bap

¹Musa ähli ysraýyllary bir ýere jemläp, olara şeýle diýdi: «Eý, ysraýyl halky, bu günki meniň size ýetirýän parzlaryma we hökümlerime gulak goýuň. Olary öwrenip, yhlas bilen berjaý etmelisniňiz. ²Hudaýymyz Reb Horepde biziň bilen äht baglaşdy. ³Reb bu ähti ata-babalarymyz bilen baglaşmady, Ol ähti biziň bilen, bu günki gün, bu ýerde diri galanlarymyzyň hemmesi bilen baglaşdy. ⁴Reb dagda ot içinden siziň bilen ýüzbe-ýüz durup gepleşdi. ⁵(Şol wagt Rebbiň sözlerini size ýetirmek üçin, Reb bilen siziň arañyzda men durdum, çünki siz otдан gorkup, daga çykmanyňyz)».

On tabşyryk

(*Müsürden çykyş 20*)

«Reb şu on tabşyrygy berdi:

⁶„Seniň gul bolup ýaşan ýurduň Müsürden alyp çykan Hudaýyň Reb Mendirin. ⁷Seniň Menden başga hudaýlaryň bolmasyn.

⁸Özüň üçin ýokarda – gökde, aşakda – ýerde ýa-da ýer asty suwlarda ýaşayan zatlaryň hiç birine meňzeş şekilde but ýasama. ⁹Sen olara tagzym etme ýa-da olara gulluk etme, çünki Men Hudaýyň Reb – gabanjaň Hudaýdyryn. Meni ýigrenýän atalaryň etmişiniň jezasyny olaryň çagalarynyň üçünji we dördünji arkasyna çekdirerin. ¹⁰Emma kim Meni söýüp, buýruklarymy ýerine ýetirse, onuň müňlerçe nesline sadyk söýgimi görkezerin.

¹¹Hudaýyň Rebbiň adyny boş ýere agzama, çünki Reb Öz adyny boş ýere agzan adamy jezasyz goýmaz.

¹²Hudaýyň Rebbiň buýruşy ýaly, mukaddes Sabat gününüň kanunlaryny ýerine ýetir. ¹³Alty günde ähli işleriň edersiň. ¹⁴Emma ýedinji gün Hudaýyň Rebbe bagyşlanan dync günüdür. Bu gün seniň özüňem hiç iş etme, ogul-gyzyň, gul-gyrnagýň, öküzüň ýa-da eşegiň, tutuş mal-garaň, galaňyzda ýaşayan gelmişek – hijisi bir iş hem etmesin. Şonda siziň gul-gyrnagýňyz hem özüňiz ýaly dync alyp biler. ¹⁵Müsür ýurdunda özüňiň hem gul bolandygyňy ýadyňa sal. Hudaýyň Reb Özüniň güýç-gudraty bilen seni ol ýerden çykaryp getirdi. Şonuň üçin hem Hudaýyň Reb saňa Sabat gününüň kanunlaryny ýerine ýetirmegiňi buýurdy.

¹⁶Hudaýyň Rebbiň buýruşy ýaly, ata-eneňe hormat goý, şonda Hudaýyň Rebbiň saňa berjek ýerinde ömrüň uzak bolup, gowy günler görersiň.

¹⁷Adam öldürme.

¹⁸Zyna etme.

¹⁹Ogurlyk etme.

²⁰Biriniň garşysyna galp şaýatlyk etme.

²¹Başga kişiniň aýalyna göz dikme. Başga biriniň öýüne, ýerine, gul-gyrnagyna ýa öküzine, eşegine, oňa degişli zatlaryň hiç birine göz dikme“.

²²Reb bu sözleri dagda ot içinden, buludyň we tüm garaňklygyň içinden gaty ses bilen tutuş jemagata aýtdy. Başga hiç zat goşmady. Ol bu sözleri iki sany ýasy daşyň ýüzüne ýazyp, maňa berdi».

Halk gorkýar

²³«Dag lowlap ýanyarka, Rebbiň garaňklygyň içinden gelyän sesini eşideniňizde, ähli tirebaşlaryňyzdyr ýaşulularyňyz ýanyma gelip, ²⁴maňa şeýle diýdiňiz: „Ine, Hudaýymyz Reb bize Öz

şöhratyny we beýikligini görkezdi. Biz Onuň ot içinden çykýan sesini eşitdik. Bu gün biz Hudaý ynsan bilen gepleşse-de, ynsanyň diri galyp biljek ekendigini gördük. ²⁵Näme üçin biz bu gün ölmeli? Çünki bu beýik ot bizi ýandyrar. Emma Hudaýymyz Rebbiň sesini mundan artyk eşitsek biz öleris. ²⁶Çünki ot içinden gepleýän diri Hudaýyň sesini eşidip, adamzat arasynda biz ýaly ölmän galan barmy? ²⁷Seniň özüň golaý bar-da, Hudaýymyz Rebbiň aýtjak zatlarynyň hemmesini diňle. Soňra Hudaýymyz Rebbiň aýdanlarynyň hemmesini bize ýetir. Biz saňa gulak asarys we berjaý ederis“. ²⁸Meniň bilen gepleşen wagtyňyz, Reb siziň maňa aýdan sözleriňizi eşidip, maňa şeýle diýdi: „Men bu halkyň saňa aýdanlaryny eşitdim. Olaryň hemmesi dogry. ²⁹Käşgä olar diňe şu pikirde bolup, Menden gorkup, ähli buýruklarymy hemişe saklasadylar, onda olar we olaryň çagalary hemişe eşretde ýaşardylar! ³⁰Bar, git-de olara: ‘Çadyrlaryňyza dolanyň!’ diý. ³¹Emma sen bu ýerde Meniň ýanymda gal. Ähli tabşyrygy, parzlarymgyr hökümleri olara öwrederiň ýaly, Men olary saňa aýdaryn. Goý, olar bulary mülk edip berjek ýurdumda berjaý etsinler“». ³²Musa halka: «Şonuň üçin hem indi siz Hudaýyňyz Rebbiň buýruşy ýaly ýerine ýetirmekde gaty seresap bolmalysyňyz. Olardan saga-da, çepe-de gýşarmaň. ³³Diňe Hudaýyňyz Rebbiň görkezen ýolundan ýöräň. Şonda siz diri galyp, gowy günler görersiňiz we mülk edinjek ýurduňyzda uzak wagtlap ýaşarsyňyz» diýdi.

6-njy bap

Iň wajyp tabşyryk

¹«Hudaýyňyz Rebbiň size öwret diýip maňa tabşyran ähli tabşyryklary,

parzlarydyr hökümleri – ine, şulardyr. Siz bulary Iordandan geçip, mülk edinjek ýurduňyzda ýerine ýetirmelisiňiz. ²Çagalaryňyz, çagalaryňyzyň çagalary bilen bile Hudaýyňyz Rebden gorkup, Onuň size meniň üstüm bilen berýän ähli buýruklarydyr parzlaryny ömürboýy berjaý ediň. Şonda ömrüňiz uzak bolar. ³Şonuň üçin hem, eý, ysraýyl halky, gulak goý. Olary yhlas bilen ýerine ýetiriň, şonda gowy günler görersiňiz we ata-babalaryňyzyň Hudaýy Rebbiň size söz berşi ýaly, süýt we bal akýan ýurdunda has köpelip ýaýrarsyňyz.

⁴Eý, ysraýyl halky, gulak goý. Hudaýymyz Reb ýeke-täk Rebdir. ⁵Hudaýyňyz Rebbi tutuş ýüregiňiz, ähli güýjüňiz bilen jan-tenden söýüň. ⁶Meniň bu günki buýurýan şu sözlerimi ýüregiňizde saklaň. ⁷Bulary çagalaryňa hem öwret, öýde-de, ýolda-da, ýatanyňda-turanyňda-da şular hakda söz sözlegin. ⁸Olary bellik hökmünde eliňe dak, maňlaýyňa nyşan edip belle. ⁹Olary jaýyňyň gapy-larynyň söýelerine we derwezelerine ýazyp goý».

Boýun egmezlige garsy duýdurys

¹⁰«Hudaýyňyz Reb sizi ata-babalaryňyz Ybraýyma, Yshaga, Ýakuba wada eden ýurduna eltjek. Ol ýurt öz gurmadyk uly we owadan galalaryňyzdan, ¹¹öz gazanmadyk harytlaryňyzdan doly öýlerden, öz gazmadyk guýularyňyzdan, öz oturtmadyk üzüm we zeýtun baglaryňyzdan ybaratdyr. Siz olardan iýip doýanyňyzda, ¹²gaty seresap boluň! Gul bolup ýaşan ýurduňyz Müsürden çykaryp getireniň Rebdigini ýatdan çykarmaň. ¹³Hudaýyňyz Rebden gorkuň, diňe Oňa gulluk ediň we Onuň adyndan ant içiň. ¹⁴Başga hudaýlaryň, daş-töweregiňizdäki halklaryň hudaýlarynyň hiç biriniň

yzyna düşmäň. ¹⁵Çünki araňyzdaky Hudaýyňyz Reb gabanjaň Hudaýdyr. Hudaýyňyz Rebbiň gazaby size garşy tutaşsa, Ol sizi ýer ýüzünden ýok edip taşlar. ¹⁶Masada edişiňiz ýaly, Hudaýyňyz Rebbi synamaň ^a. ¹⁷Hudaýyňyz Rebbiň özüňize buýran tabşyryklaryny, düzgünleridir parzlaryny yhlas bilen ýerine ýetiriň. ¹⁸Rebbiň nazarynda dogry we gowy işler ediň, şonda gowy günler görersiňiz. Rebbiň ata-babalaryňyza wada eden ýurduna baryp, ony özüňize mülk edinersiňiz. ¹⁹Rebbiň söz berşi ýaly, öňüňizden ähli duşmanlaryňyzy Onuň Özi kowup çykarar. ²⁰Wagt gelip, çagalaryňyz sizden: „Hudaýymyz Rebbiň size buýran bu düzgünleriniň, parzlarynyň we hökümleriniň näme manysy bar?“^{4c} diýip sorasalar, ²¹siz olara şeýle jogap beriň: „Biz Müsürde faraonyň gullarydyk, emma Reb Öz gudratly goly bilen bizi Müsürden çykaryp getirdi. ²²Reb Müsüre, faraona we onuň tutuş hojalygyna garşy gözümiziň alnynda beýik we gorkunç alamatlardyr mugyjzalar görkezdi. ²³Ol ata-babalarymyza wada eden ýurduny bize bermek üçin Müsürden çykaryp getirdi. ²⁴Soňra Hudaýymyz Reb biziň Ondan gorkup, bu parzlaryň hemmesini ýerine ýetirmegimizi buýurdy. Şonda bu günki ýaly, janymyz sag bolup, görjeginiz gowulyk bolar. ²⁵Hudaýymyz Rebbiň bize buýruşy ýaly, Onuň huzurynda bu buýruklaryň ählisini yhlas bilen ýerine ýetirsek, biz dogry saýylarys“.

7-nji bap

Rebbiň ýörite saýlan halky

¹«Hudaýyňyz Reb sizi mülk edinjek ýeriňize getirende, Ol sizden has

güýçli we köp sanly halklary öňüňizden kowup çykarar. Olar hetler, girgaşlar, amolar, kenganlar, perizler, hiwiler hem-de ýabuslar jemi ýedi millettir. ²Hudaýyňyz Reb olary siziň eliňize berende, siz olary dargadyp, bütinleý ýok edip taşlamalysyňyz. Olar bilen äht baglaşmaň we olara rehimdarlyk etmäň. ³Olar bilen garyndaşlyk açmaň. Olar bilen gyz alyşyp-berişmäň. ⁴Çünki olar çagalaryňyzy başga hudaýlara gulluk etdirdip, Rebbiň yzyna eýermekden ýüz öwürderler. Şonda Rebbiň gahary size garşy tutaşyp, Ol sizi derrew ýok edip taşlar. ⁵Emma siz olar bilen şeýle ediň: olaryň gurbanlyk sypalaryny ýumrup taşlaň, dikme daşlaryny döwüp, Aşera butlaryny ýykyň we beýleki butlaryny hem oda ýakyň. ⁶Çünki siz Hudaýyňyz Reb üçin mukaddes halksyňyz. Hudaýyňyz Reb Özüniň gymmatly halky bolmagyňyz üçin ýer ýüzündäki ähli halklaryň arasyndan sizi saýlady.

⁷Rebbiň sizi ýürekden söymeginiň we saýlamagyňyň sebäbi, bu siziň beýleki halklardan san taýdan köp bolmagyňyz däldir, siz ähli halklaryň arasynda san taýdan iň azsýňyz. ⁸Munuň sebäbi Reb sizi söýdi we ata-babalaryňyza eden wadasynda durdy. Reb sizi Müsürden gudratly goly bilen çykaryp, onuň patşasy faraonyň elinden – gulçulykdan azat etdi. ⁹Şonuň üçin hem Hudaýyňyz Rebbiň hakyky Hudaýdygyny bilip goýuň. Ol ynamdar Hudaýdyr. Ol Özüni söýenleriň we buýruklaryny ýerine ýetirenleriň müňlerçe nesline sadyk söýgüsini we ähtini saklaýar. ¹⁰Emma Ol Özüni ýigrenýänleriň ýigrençlerini öz başlaryndan inderip, olary şobada ýok edýär. ¹¹Şonuň üçin hem meniň bu günki

^a **6:16 Masada... synamaň** – ýewreýçe *Masa* synag diýmegi aňladýar. Seret: Msr 17:1-7.

size ähli tabşyryklarymy, parzlarymdyr düzgünlerimi yhlas bilen ýerine ýetiriň».

Boýun egmekden gelyän ýalkanma

¹²«Şu hökümlere gulak goýup, olary yhlas bilen ýerine ýetirseňiz, Hudaýyňyz Reb ata-babalaryňyza wada eden ähtine sadyk galar. ¹³Reb sizi söýer, ýalkar we köpelder. Ol ata-babalaryňyza wada eden ýurdunda siziň öňňäp ösmegiňize, ýeriňizden alynýan önüme, dänäňize, şerabyňyza we ýagyňyza, şeýle hem, mal-garalaryňyzyň köpelmegine, sü-rüleriňiziň sanynyň artmagyna bereket berer. ¹⁴Halklaryň içinde iň ýalkanany siz bolarsyňyz. Siziň aranyzda nesilsiz erkek ýa-da önelgesiz aýal, gysyr mal bolmaz. ¹⁵Reb sizi her hili kesellerden gorar. Müsürde gören ähli aýylganç keselleriňiz size ýokuşmaz. Olary sizi ýigrenýänlere ýokuşdyrar. ¹⁶Hudaýyňyz Rebbiň eliňize berjek ähli halklaryny ýok edip taşlaň, olara rehimiň etmäň, olaryň hudaýlaryna sygynmaň, sebäbi bu siziň üçin duzak bolar.

¹⁷Siz öz-özüňize: „Bu halklaryň sany biziňkiden köp, biz bulary nädip kowup çykararkak?“ diýip, ¹⁸olardan gorkmaň. Diňe Hudaýyňyz Rebbiň faraony we tutuş Müsür halkyny näme edendigini hökman ýadyňyza salyň. ¹⁹Öz gözüňiz bilen gören beýik synaglary, alamatlary, mugjyzalary, güýç-gudraty bilen Hudaýyňyz Reb sizi Müsürden çykaryp getirdi. Hudaýyňyz Reb siziň gorkýan halklaryňyzyň hemmesini-de şeýle eder. ²⁰Mundan başga-da, Hudaýyňyz Reb diri galanlar we gaçgaklar ýok bolýança, olary howsala salar. ²¹Olardan gorkmaň, çünki siziň aranyzdaky Hudaýyňyz Reb beýik we haýbatly Hudaýdyr.

²²Hudaýyňyz Reb bu halklary siziň öňüňizden ýuwaş-ýuwaşdan kowup çykarar. Siz olaryň soňuna çalt çykyk bilmersiňiz, ýogsam siziň garşyňyza ýyrtyjy haýwanlar köpeler. ²³Emma Hudaýyňyz Reb olary siziň eliňize berer, olaryň hemmesi ýok bolýança, olary uly howsala salar. ²⁴Reb olaryň hanlaryny-da siziň eliňize berer, siz olaryň adyny asmanyň astyndan öçürüp taşlaň. Olary ýok edýänçäňiz, hiç kim siziň öňüňizde durup bilmez. ²⁵Olaryň hudaýlarynyň butlaryny ýakyň. Özüňize almak üçin olardaky altyna, kümşe göz gyzdyрмаň, sebäbi bu size duzak bolar. Çünki bu Hudaýyňyz Reb üçin nejis zatdyr. ²⁶Munuň ýaly nejis zady öýüňize getirmäň, ýogsam siziň özüňiz hem şonuň ýaly bütinleý ýok edilersiňiz. Ony ýigreniň we ret ediň, çünki ol bütinleý ýok edilmeli zatdyr».

8-nji bap

Rebbi unutmazlyk baradaky duýduryşlar

¹«Bu günki meniň berýän bu buýruklarymyň ählisini yhlas bilen ýerine ýetirmelişiňiz. Şonda siz ýaşarsyňyz, köpellersiňiz we Rebbiň ata-babalaryňyza wada eden ýurduna gidip, ony mülk edinersiňiz. ²Hudaýyňyz Rebbiň kyrk ýyllap şu çölden sizi alyp gelen uzak ýoluny unutmaň. Ol siziň ýüregiňizde näme bardygyny, Onuň buýruklaryny ýerine ýetirýändigini ýa-da ýerine ýetirmeyändigini bilmek üçin, sizi Özüne boýun egdirip synaga saldy. ³Ol sizi Özüne boýun egdirip aç goýdy we siziň hem, ata-babalaryňyzyň hem görmedik iýmiti bolan manna^a bilen sizi naharlady. Ol muny ynsanyň diňe çörek bilen ýaşaman,

^a 8:3 Ýewreýçe *manna* we *bu näme?* diýen sözleriň aýdylyşy meňzeşdir. Seret: Msr 16:15.

eýsem, Rebbiň agzyndan çykýan her bir sözi bilen hem ýaşap biljekdigine düşünsin diýip etdi. ⁴Bu kyrk ýylyň içinde siziň geýen geýimleriňiz ýyrtylyp tozmady, aýaklaryňyz-da gabarmady. ⁵Siz şuny ýüregiňizde saklaň, edil ata öz ogluny terbiýeleýşi ýaly, Hudaýyňyz Reb hem sizi terbiýeleýändir. ⁶Şonuň üçin hem Hudaýyňyz Rebbiň ýolundan ýöräň we Ondan gorkuň, Onuň buýruklaryny ýerine ýetiriň. ⁷Çünki Hudaýyňyz Reb sizi gowy ýurda alyp barýar. Ol ýerde çeşmeler, bulaklar, şeýle hem, jülgelerden we daglardan akýan ýerasty suwlary bardyr. ⁸Ol ýerde bugdaý, arpa, üzüm, injir, nar, zeýtun agaçlary we bal bardyr. ⁹Ol ýerde garnyňyz dok bolar, hiç zada zar bolmarsyňyz. Ol ýurduň daşlary demirden bolup, daglaryndan mis gazyp çykararsyňyz. ¹⁰Siz iýip-içip doýanyňyzdan soň, özüňize gowy ýurt bereni üçin Hudaýyňyz Rebbe alkyş aýdarsyňyz.

¹¹Şonuň üçin hem siz ägä boluň, Onuň bu günki meniň üstüm bilen berýän tabşyryklaryny, hökümleridir parzларыny ýerine ýetirmekden ýüz öwrüp, öz Hudaýyňyz Rebbi unutmaň. ¹²Garnyňyz doýanda, ýaşamak üçin kaşaň jaýlar guranyňyzda, ¹³mal-garalaryňyzdyr dowarlaryňyz, altyn-kümşüňiz köpelip, ähli zatlaryňyzda bereket inende, ¹⁴gul bolup ýaşan ýurduňyz Müsürden çykaryp getiren Hudaýyňyz Rebbi unudyp, tekebirlik etmäň. ¹⁵Beýik we elhenç çöllügiň içi bilen, zäherli ýylanly we içýanly gurak, tozap ýatan ýerlerden sizi Ol alyp geçdi. Kert gaýadan siziň üçin Ol suw çykardy. ¹⁶Sizi Özüne boýun egdirmek üçin synaga salyp, iň soňunda size ýagşylyk etmek üçin, çölde atabalaryňyzdyň görmedik iýmiti bolan manna bilen sizi diňe Ol naharlady. ¹⁷Siz

öz-özünüze: „Men öz güýjüm bilen ýa-da öz golumyň gudraty bilen bu baýlygy topladym“ diýmäň. ¹⁸Gaýtam, Hudaýyňyz Rebbi ýadyňyzda saklaň, çünki baýlyk toplamaga güýji Ol berýändir. Şonda Ol şu günki görşüňiz ýaly, atabalaryňyzda wada eden ähtini tassyklar. ¹⁹Eger siz Hudaýyňyz Rebbi ýadyňyzdan çykaryp, başga hudaýlaryň yzyna düşüp, olara sygyňyň gulluk etseňiz, onda bu gün men size açyk duýdurýaryn: siz hökman heläk bolarsyňyz. ²⁰Reb siziň öňüňizden halklary ýok edişi ýaly, sizi hem heläk eder. Çünki siz Hudaýyňyz Rebbe gulak asmadyňyz.

9-njy bap

Halkyň Rebbe boýun egmezligi

¹Eý, ysraýyl halky, gulak sal: indi siz Iordan derýasyndan geçip, özüňizden beýik we güýçli halklaryň ýerlerini mülk edip alarsyňyz. Olaryň galalary göge ýetip duran beýik we berk diwarly galalardyr. ²Bilşiňiz ýaly, bu güýçli we uzyn boýly halk Anagyň nesilleridir. Siz olar hakda: „Anaklaryň garşysyna kim çykyp biler?“ diýlenini eşidensiňiz. ³Bu gün muny bilip goýuň: ýakyp ýok edýän ot kimin Hudaýyňyz Rebbiň Özi siziň öňüňizden geçer. Rebbiň Özi olary gyryp, size boýun egdirer. Şonda Rebbiň söz berşi ýaly, siz olary kowup çykaryp, derrew ýok edersiňiz. ⁴Hudaýyňyz Reb olary siziň öňüňizden kowup çykaranda, siz öz-özünüze: „Reb dogruçylygym sebäpli, meni bu ýurda mülk edinmek üçin getirdi“ diýmäň. Bu halklaryň erbetligi sebäpli, Reb olary siziň öňüňizden kowup çykarýar. ⁵Olaryň ýurduny eýelemegiňiz, siziň dogruçylygyňyz ýa-da päk ýürekliđiňiz üçin däldir. Bu halklaryň erbetdigi sebäpli,

Hudaýyňz Reb olary siziň öňüňizden kowup çykarýar. Şeýle hem, Reb muny ata-babalaryňz Ybraýyma, Yshaga, Ýakuba wadasyny ýerine ýetirmek üçin edýär. ⁶Bilip goýuň: Hudaýyňz Reb bu gowy ýurdy size dogruçyllygyňz üçin berýän däldir, çünki siz boýnuýogyn halksýňz.

⁷Hudaýyňz Rebbiň çölde nähili gaharyny getirendigiňizi ýadyňza salyň we ony unutmaň. Müsür ýurdundan çykan günüňizden, tä bu ýere gelen günüňize çenli siz Rebbe garşy baş göterdiňiz. ⁸Siz hatda Horepde Rebbiň gaharyny getirdiňiz. Rebbiň size şeýle bir gahary geldi, hatda Ol sizi ýok edip taşlamaga-da taýýardy. ⁹Men iki ýasy daş bölegini almaga, ýagny Rebbiň siz bilen eden äht daşlaryny almaga daga çykanymda, men kyrk gije-gündizläp dagda boldum. Ol ýerde men ne çörek iýdim, ne-de suw içdim. ¹⁰Reb maňa Öz eli bilen ýazylan iki sany ýasy daş bölegini berdi. Dagda üýşen günüňiz Rebbiň oduň içinden aýdan ähli sözleri şol daşlaryň ýüzüne ýazylandy. ¹¹Kyrk gije-gündiz diýlende, Reb maňa iki ýasy daşy – äht daşlaryny berdi. ¹²Soňra Reb maňa: „Bar, bu ýerden çalt aşak düş, çünki seniň Müsürden çykaryp getiren bu halkyň azgynçylyga baş urdy. Olar Meniň buýran ýolumdan gaty çalt çykdylar. Olar özlerine but ýasadylar“ diýdi. ¹³Reb ýene-de maňa: „Men bu halkyň boýnuýogyndygyny gördüm. ¹⁴Indi Meni olary ýok etmekden saklama, çünki Men olary ýok edip, olaryň adyny asmanyň astyndan öçürüp taşlaýyn-da, senden olara görä has güýçli we has köp sanly halk döredeýin“ diýdi. ¹⁵Şeýlelikde, men dagdan düşüp, yzma gaýtdym. Dag alawlap ýanýardy. Iki sany ýasy äht daş bölekleri hem elimdedi. ¹⁶Soňra men

siziň özüňize göläniň şekilinde but ýasap, dogrudan hem Hudaýyňz Rebbe garşy günä edendigiňizi gördüm. Siz Rebbiň buýran ýolumdan gaty çalt çykdyňz. ¹⁷Şonda men elimde saklap duran iki ýasy daş bölegini zyňp goýberdim, olar siziň gözüňiziň alnynda çym-pytrak boldy. ¹⁸Soňra men öňki ýaly ýüzin düşüp, kyrk gije-gündizläp Rebbiň huzurynda boldum. Ne çörek iýdim, ne-de suw içdim. Rebbiň nazarynda pis işleri edip, Onuň gaharyny getirmek bilen eden ähli günäleriňiz üçin men şeýle etdim. ¹⁹Çünki Reb gazap atyna atlanyp, sizi ýok eder öýdüp gorkdum. Emma Reb ol gezegem meni diňledi. ²⁰Rebbiň Haruna hem gaty gahary gelipdi. Ol ony-da ýok etmäge taýýardy. Emma men şol wagtyň özünde Harun üçin hem towakga etdim. ²¹Soňra men ýasan günäli butuňz bolan göläni alyp, ony otda eretdim. Ony ýenjip, kül ýaly owratdym-da, dagdan akýan çeşmä sepip goýberdim.

²²Tabgerada-da, Masada-da, Kibrothatawada-da Rebbiň gaharyny getirdiňiz. ²³Reb size: „Baryň, Meniň size berýän ýurdumy eýeläň“ diýip, Kadeşbarneýadan sizi iberende, siz Hudaýyňz Rebbiň buýrugyna garşy baş göterdiňiz, Oňa ne ynandyňz, ne-de gulak asdyňz. ²⁴Meniň sizi tanan günümden bäri, siz Rebbe garşy çykyp gelýärsiňiz.

²⁵Reb sizi ýok etmegi ýüregine düwende, men kyrk gije-gündizläp Onuň öňünde ýüzin düşüp ýatdym. ²⁶Men Rebbe ýüzlenip, şeýle dileg etdim: „Eý, Hökmürowan Reb, Öz saýlan aýratyn halkyňy ýok etme. Sen olary Öz beýikligiň bilen gulçulykdan azat edip, gudratly goluň bilen Müsürden çykaryp getirdiň. ²⁷Öz gullaryň Ybraýymy, Yshagy we Ýakuby ýadyňa sal. Bu halkyň boýnuýogyndygyna, erbetligine we günäsine

üns berme. ²⁸Ýogsam, Seniň bizi alyp çykan ýurduňdaky adamlar bize: ‘Reb olary söz beren ýerine getirip bilmedi. Reb olary ýigrenýändigini sebäpli, çölde öldürmek üçin Müsürden çykaryp getiripdir’ diýerler. ²⁹Emma bu Seniň beýik gudratyň we güýjüň bilen Müsürden çykaryp getiren Öz saýlan aýratyn halkyň ahyryn“.

10-njy bap

Reb on tabşyrygy gaýtadan ýasy daşlara ýazýar

¹Şol wagt Reb maňa: „Ýene-de öňkä meňzeş edip, iki ýasy daş bölegini we olary goýar ýaly bir sandyk ýasa. Soňra Meniň ýanyma – daga çyk. ²Men bu daşlaryň ýüzüne seniň öňki kül-peýekun eden daşlaryň ýüzündäki sözleri ýazjak. Sen olary sandyga salyp goý“ diýdi. ³Şeýdip, men akasiýa agajyndan sandyk ýasadym we öňkä meňzeş, iki sany ýasy daş bölegini ýasap, daga çykdy. Ol iki ýasy daş bölegi hem elimdedi. ⁴Soňra Reb dagda üýşen günüňiz ot içinden size aýdan on tabşyrygyny edil öňkä meňzeş sözler bilen bu iki daşyň ýüzüne ýazyp, maňa berdi. ⁵Men dagdan aşak düşdüm we daşlary sandyga saldy. Rebbiň maňa buýruşy ýaly, daşlar häzir hem ol ýerde dur.

⁶Şondan soň ysraýyllar Beýerot-bene-ýagakandan gaýdyp, Mosera geldiler. Ol ýerde Harun öldi we ony şol ýerde jaýladylar. Onuň ýerine onuň ogly Elgazar ruhany boldy. ⁷Ol ýerden olar Gudgodda geldiler. Gudgodadan bolsa akyp duran çeşmeli Ýotbata diýen ýere ýöriş etdiler.

⁸Şol mahal Reb: „Äht sandygymy götersinler, huzurymda gurbanlyklar hödürläp hyzmat etsinler, Meniň adymdan pata bersinler“ diýip, lewi tiresini

saýlady. Olar şu güne çenli hem şeýle edýäler. ⁹Şonuň üçin hem Lewi tiresine öz ysraýyl doganlarynyň arasyndan paý hem, mülk hem berilmedi. Hudaýyňyz Rebbiň söz berşi ýaly, olaryň paýy Rebbiň Özüdir.

¹⁰Edil birinji gezekdäki ýaly, men dagda kyrk gije-gündizläp galdym. Bu gezek hem Reb meni diňledi. Reb sizi ýok etmek pikirinden el çekdi. ¹¹Reb maňa: „Tur, bu halka baş bol, ýörişiňizi dowam ediň. Olar Meniň ata-babalaryna wada eden ýurduma baryp, ony mülk edinsinler“ diýdi.

Rebbiň edýän talaby

¹²Indi, eý, Ysraýyl, Hudaýyňyz Reb sizden näme talap edýär? Hudaýyňyz Reb sizden Özünden gorkmagyňyzy, diňe Onuň ýolundan ýöräp, Ony söýmegiňizi, tutuş ýüregiňiz bilen jan-tenden Hudaýyňyz Rebbe gulluk etmegiňizi isleýär. ¹³Şeýle hem, gowy günler görmegiňiz üçin, Rebbiň bu günki meniň üstüm bilen berýän tabşyryklarydyr parzlaryny ýerine ýetiriň. ¹⁴Şeýle-de gök, gökleriň gögi, ýer ýüzi we onuň üstündäki ähli zatlar Hudaýyňyz Rebbiňki bolsa-da, ¹⁵Reb diňe siziň ata-babalaryňyzy ýürekden söýdi we bu günki görşüňiz ýaly, ähli halklaryň arasyndan olaryň soňky nesilleri bolan sizi saýlady. ¹⁶Siz özüňizi sünnet etmek bilen birlikde tutuş ýüregiňizi-de Rebbe bagyş ediň we mundan buýana boýnuýogynlygyňyzy goýuň. ¹⁷Çünki siziň Hudaýyňyz Reb hudaýlaryň Hudaýy, taňrylaryň Taňrysydyr. Ol beýik Hudaýdyr, gudratly we haýbatlydyr. Ol tarapgöýlik etmeyär we para almaýar. ¹⁸Ol yetimiň we dulaň hakyny alyp berýär. Gelmişleri gowy görüp, olary iýmit we geým-geým bilen üpjün edýär. ¹⁹Siz hem gelmişleri

gowy görmelisiňiz, çünki siziň özüňiz hem Müsürde gelmişek bolupdyňyz. ²⁰Hudaýyňyz Rebden gorkuň, diňe Oňa gulluk ediň, Oňa bil baglaň, Onuň ady bilen ant içiň. ²¹Ol siziň şöhratyňyzdyr. Öz gözüňiz bilen gören äpet we elhenç alamatlaryny siziň üçin görkezen Hudaýyňyz Oldur. ²²Siziň ata-babalaryňyz Müsüre gidende ýetmiş adamdy. Ine, häzir bolsa Hudaýyňyz Reb siziň sanyňzy asmandaky ýyldyzlar deý köpelti.

11-nji bap

Söz berlen ýurtdaky ýalkanyslar

¹Şonuň üçin hem Hudaýyňyz Rebbi söýüň, Onuň buýrukларыny, parzlarydyr hökümlerini we tabşyryklaryny hemişe ýerine ýetiriň. ²Bu gün şuny ýatda saklaň, men şuny Hudaýyňyz Rebbiň terbiýesini görmedik-bilmedik çagalaryňyza aýdýaryn: siziň çagalaryňyz Rebbiň beýikligini, Onuň gudrat-güýjüni, ³Müsürin patyşasy faraona hem onuň tutuş ýurduna görkezen alamatlarydyr gudratlaryny, ⁴Müsür goşuny atlary we söweş arabalary bilen siziň zyyňyzdan kowup gaýdanynda, şu gün görşüňiz ýaly, Gyzyl deňizde olary Rebbiň nähili gark edenini, ⁵bu ýere ýetip gelýänçäňiz, çölde size Rebbiň nämeler edenini, ⁶ruben tiresinden Eliýabyň agtyklary Datan bilen Abyrama Rebbiň nämeler edenini, ýagny ähli ysraýyllaryň arasynda ol ikisini, tutuş hojalygy, çadyrlary we olara degişli ähli janly-jandary bilen bile ýeriň agzyny açyp, nähili ýuwudanyny görmediler. ⁷Emma siz Rebbiň görkezen bu beýik gudratlarynyň ählisini öz gözüňiz bilen gördüňiz.

⁸Bu gün men size Rebbiň ähli buýrukларыny ýetirýärim, siz olary berjaý ediň. Şonda siz güýçlenersiňiz we Iordan

derýasyndan geçip, eýelemäge barýan ýurduňyzy mülk edinersiňiz. ⁹Rebbiň ata-babalaryňyza we olaryň nesillerine bermegi wada eden süýt we bal akýan ýurdunda uzak ömür sürersiňiz. ¹⁰Çünki siziň gidip, mülk edinjek ýurduňyz Müsür ýurdy ýaly däldir. Siz Müsürde ýere tohum ekip, gök-bakja ideg eden ýaly, ony zor aýakdan suwarardyňyz. ¹¹Emma siziň gidip mülk edinjek ýurduňyzda daglar we jülgeler bardyr. Topragy asmandan ýagýan ýagyş suwarýar. ¹²Ol ýeriň aladasyny edýän Hudaýyňyz Rebbidir. Ýylyň başyndan tä ahyryna çenli Hudaýyňyz Rebbiň gözi hemişe ol ýerdedir.

¹³Onuň bu günki meniň üstüm bilen berýän her bir buýrugyna gulak goýup, Hudaýyňyz Rebbi söýüp, tutuş ýüregiňiz bilen jan-tenden Oňa gulluk etseňiz, ¹⁴Ol siziň topragyňyza güýz hem ýaz ýagyşlaryny öz wagtynda ýagdyrar. Siz dänäňizi, şerabyňyzy we ýagyňyzy ýygnarsyňyz. ¹⁵Şeýle hem, Ol mal-garalaryňyz üçin ekin meýdanlaryňyzda ot gögerder. Siziň garnyňyz dok bolar. ¹⁶Ýöne seresap boluň, aldanyp ýoldan çykaýmaň, başga hudaýlara sygyňyz, olara gulluk edäýmäň. ¹⁷Ýogsam size Rebbiň gahary gelip, Ol asmany ýapyp taşlar. Şonda hiç hili ýagyş ýagmaz we ýeriňiz hasyl bermez. Rebbiň size berýän gowy ýurdunda siz tiz heläk bolarsyňyz.

¹⁸Rebbiň bu sözlerini ýüregiňize hem kalbyňyza siňdiriň. Olary bellik hökümünde eliňize dakýň, maňlaýyňyza nyşan edip belläň. ¹⁹Bulary çagalaryňyza hem öwredäň, öýde-de, ýolda-da, ýatanyňyzda-turanyňyzda-da diňe şular hakda sözläň. ²⁰Olary jaýyňyzyň gapyларыnyň söýelerine we derwezelerine ýazyp goýuň. ²¹Şonda Rebbiň ata-babalaryňyza bermegi wada eden ýurdunda

siziň çagalaryňyz we özüňiz uzak ömür sürersiňiz. Asman ýeriň üstünde näçe dursa, şol ýurtta şonça-da ýaşarsyňyz.

²²Hudaýyňyz Rebbi söýüp, Onuň ýolundan ýöräp, Oňa bil baglap, meniň size berýän bu buýruklarymyň ählisini yhlas bilen ýerine ýetirseňiz, ²³Reb bu halklaryň hemmesini siziň öňüňizden kowup çykarar. Siz özüňizden güýçli we köp sanly halklary kowup çykararsyňyz. ²⁴Aýak basan her bir ýeriňiz siziňki bolar. Siziň ýeriňiz çöllükden Liwana çenli, beýik Ýewfrat derýasyndan Günbatar deňzine çenli uzalar. ²⁵Garşyňyzda hiç kim durup bilmez. Özüniň söz berşi ýaly, Hudaýyňyz Reb siziň aýak basjak ähli ýeriňize gorky we howsala salar.

Alkyslar we näletler

²⁶Seret, bu gün men siziň öňüňizde alkys we nälet goýaryn: ²⁷Hudaýyňyz Rebbiň bu günki meniň üstüm bilen berýän buýruklaryna boýun egseňiz, alkys alarsyňyz. ²⁸Emma özüňize nätanyş bolan başga hudaýlaryň yzyna eýerip, Hudaýyňyz Rebbiň bu günki meniň üstüm bilen berýän buýruklaryndan ýüz öwrüp, olara boýun egmeseňiz, onda siz näletlensersiňiz. ²⁹Hudaýyňyz Reb sizi mülk edinjek ýeriňize getirende, Gerizim dagynda alkys aýdarsyňyz, Eýbal dagynda bolsa nälet okarsyňyz. ³⁰Siziň bilşiňiz ýaly, bu iki dag Iordanyň we günbatar ýoluň aňrsyndadyr. Olar Araba düzlüginde ýaşayan kenganlaryň yerindäki Gilgal galasynyň garşysynda, Moreniň dub agaçlarynyň ýanyndadyr. ³¹Siz Iordandan geçip, Hudaýyňyz Rebbiň size berýän ýerini eýelemäge gideniňizde we ony eýeläp, ol ýerde ýaşanyňyzda, ³²meniň üstüm bilen bu günki siziň öňüňizde Rebbiň goýan ähli parzlaryny we hökümelerini yhlas bilen ýerine ýetirmelisiňiz.

12-nji bap

Diňe bir ýerde sežde etmek hakynda

¹Ata-babalaryňyzyň Hudaýy Rebbiň size eýelemäge beren ýurdunda бүтін ömrüňiziň dowamynda yhlas bilen berjaý etmeli parzlaryňyz we hökümleriňiz şulardyr: ²siziň kowup çykarjak milletleriňiziň öz hudaýlaryna hyzmat edýän beýik daglarynyň depesindäki, baýyrylyklardaky we gür ýaprakly her bir agajyň astyndaky ähli ýerlerini ýykyp ýumruň. ³Olaryň gurbanlyk sypalaryny ýumrup taşlaň, dikme daşlaryny döwüp, Aşera butlaryny oda ýakyň. Olaryň hudaýlarynyň butlaryny parçalap, olaryň adyny ol ýerden ýok ediň. ⁴Siz Hudaýyňyz Rebbe bu milletleriň ýoly bilen sežde etmeli dälisiňiz. ⁵Emma Hudaýyňyz Reb ähli tirileriň arasynda Özüne ybadat edilmegi üçin ýer saýlar we siz şol ýeri gözläp taparsyňyz. Siz ol ýere baryň, ⁶we özüňiziň ýakma gurbanlyklaryňyzy, mal sadakalaryňyzy, hasylyňyzyň ondan birini, üwreme sadakalaryňyzy, aýdan sadakalaryňyzy, meýletin sadakalaryňyzy we mal-garalaryňyzdyr dowarlaryňyzyň ilkinji erkek guzlanlaryny eltiň. ⁷Ol ýerde siz Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda öz hojalygyňyz bilen bilelikde iýip-içip, Hudaýyňyz Rebbiň siziň ähli işleriňize bereket bereni üçin şatlanyň. ⁸Bu gün biziň bu ýerdäki hereket edişimiz ýaly, hereket etmeli dälisiňiz. Biziň hemmämiz öz islegimize görä hereket edýäris. ⁹Çünki siz entek Hudaýyňyz Rebbiň salamatlyk we mülk berjek ýerine baryp ýetmediňiz. ¹⁰Iordandan geçip, Hudaýyňyz Rebbiň size mülk berjek ýerinde ýaşanyňyzda, daş-töwregiňizdäki ähli duşmanlaryňyzdan Reb size parahatçylyk alyp berer we siz howpsuz ýaşarsyňyz.

¹¹Şonda siz Hudaýyňyz Rebbiň Özüne ybadat etmek üçin saýlajak ýerine meniň buýran ähli zatlarymy: ýakma gurbanlyklaryňyzy, mal sadakalaryňyzy, hasylyňyzyň ondan birini, üwreme sadakalaryňyzy, Rebbe göwnüňizden çykaryp aýdan sadakalaryňyzy getiriň.

¹²Siz ogul-gyzlaryňyz, gul-gyrnaklaryňyz bilen Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda şatlanyp baýram ediň. Bu baýramçylyga araňyzda ýaşayan lewileri hem çagyryň, sebäbi olaryň ýer paýy ýa mülki ýokdur.

¹³Seresap boluň, ýakma gurbanlyklaryňyzy islän ýeriňizde berip ýörmäň. ¹⁴Siz ony tireleriňiziň içinde diňe Rebbiň saýlajak ýerinde beriň. Siz ol ýerde ýakma gurbanlyklaryňyzy berip, meniň buýurýan ähli zatlarymy ýerine ýetirersiňiz.

¹⁵Muňa garamazdan, Hudaýyňyz Rebbiň beren berekedine görä, ýaşayan ýeriňizde islän wagtyňyz mal öldürüp, etini iýip bilersiňiz. Ol keýik bolsun ýa-da sugun, parhy ýok, ondan haram adam hem, tämiz adam hem iýip biler. ¹⁶Emma siz ol maly gany bilen iýmeli dälisiňiz. Onuň ganyny suw dökän ýaly edip, ýere döküň.

¹⁷Galalaryňyzda hiç biriňiz dänäňiziň, şerabyňyzyň we ýagyňyzyň ondan birini, mal-garalaryňyzdyr dowarlaryňyzyň ilkinji erkek guzlanlaryny, göwnüňizden çykaryp aýdan sadakalaryňyzy, meýletin we üwreme sadakalaryňyzy iýmeli dälisiňiz. ¹⁸Bulary Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda, ýagny Onuň saýlajak ýerinde ogul-gyzlaryňyz, gul-gyrnaklaryňyz bilen we galalaryňyzda ýaşayan lewiler bilen bile iýiň. Öz eden ähli işleriňiz üçin Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda şatlanyň. ¹⁹Ol ýerde lewileri äşgermezlik etmekden ömrüboýy ägä boluň.

²⁰Hudaýyňyz Reb Özüniň söz berşi ýaly, siziň ýerleriňizi giňeldende, seniň

et iýesiň gelip: „Men et iýjek“ diýseň, sen islän wagtyň et iýip bilersiň. ²¹Hudaýyňyz Rebbiň Özüne ybadat etmek üçin saýlajak ýeri sizden daş bolsa, meniň buýruşym ýaly, Rebbiň size beren mal-garalarydyr dowarlaryňyzdan soýuň. Siz olary galalaryňyzda islän wagtyňyz iýip bilersiňiz. ²²Şeýle hem, ol keýik bolsun ýa-da sugun, parhy ýok, ondan haram adam hem, tämiz adam hem iýip biler. ²³Emma gaty seresap boluň, eti gany bilen iýmeli dälisiňiz, çünki gan jandyr. Siz gany et bilen iýmeli dälisiňiz. ²⁴Eti gany bilen iýmäň, onuň ganyny suw dökän ýaly edip, ýere döküň. ²⁵Eti gany bilen iýmäň, şonda sizden soňky çagalaryňyz hem, siziň özüňiz hem gowy günler görersiňiz, sebäbi siz Rebbiň nazarynda dogry işleri edýärsiňiz.

²⁶Siz bagyş eden zatlaryňyzy we aýdan sadakalaryňyzy Rebbiň saýlajak ýerine getiriň. ²⁷Ýakma gurbanlyklaryňyzyň ganyny hem, etini hem Hudaýyňyz Rebbiň gurbanlyk sypasyna getiriň. Başga berýän gurbanlyklaryňyzyň ganyny hem Hudaýyňyz Rebbiň gurbanlyk sypasyna döküň, ýöne olaryň etini iýip bilersiňiz.

²⁸Meniň size bu günki buýurýan bu sözlerimiň ählisine gulak goýup, berjaý ediň, şonda sizden soňky çagalaryňyz hem, siziň özüňiz hem gowy günler görersiňiz. Sebäbi siz Hudaýyňyz Rebbiň nazarynda gowy we dogry işler edýärsiňiz.

Butlara sygynmaklyga garşy duýduruş

²⁹Hudaýyňyz Reb siziň eýelejek ýeriňizdäki halklary siziň öňüňizden ýok edende we olary kowup çykaryp, ýerine özüňiz ornaşanyňyzda ³⁰ägä boluň. Olar siziň öňüňizden ýok edilenden soň hem, olaryň bolşy ýaly duzaga düşäýmäň. „Bu

halklar hudaýlaryna nädip sežde edýärler? Biz hem şeýle ederis“ diýip, olaryň hudaýlaryna degişli soraglar bermäň. ³¹Siz Hudaýyňyz Rebbe munuň ýaly sežde etmäň, sebäbi olar öz hudaýlaryna Rebbiň ýigrenýän nejis işleriniň ählisini edýärler. Olar hatda hudaýlaryna öz ogullarydyr gyzlaryny oda ýakýarlar. ³²Meniň buýranlarymyň ählisini yhlas bilen ýerine ýetirmeliňiz. Olaryň üstüne hiç zat goşmaň hem, olardan hiç zat aýyрмаň hem.

13-nji bab

¹Eger araňyzdan pygamberler ýa-da düýş ýorujylyk peýda bolup, alamat ýa-da mugjyza görkezseler, ²ol alamat ýa-da mugjyza ýerine düşse we olar size: „Geliň, keseki hudaýlaryň yzyna eýereliň, olara sygynyp gulluk edeliň“ diýseler, ³siz ol pygamberleriň ýa-da düýş ýorujylaryň gepine gulak asmaň. Çünki Hudaýyňyz Reb, hakykatdan hem, Özüni tutuş ýüregiňiz bilen jan-tenden söýýändigizi ýa-da söýmeýändigizi bilmek üçin sizi synap görýär. ⁴Hudaýyňyz Rebbiň yzyna eýeriň, diňe Ondan gorkuň, Onuň buýrukларыny ýerine ýetiriň, Oňa gulak asyň, gulluk ediň, Oňa bil baglaň. ⁵Sizi Müsürden çykaryp getiren, gulçulykdan azat eden Hudaýyňyz Rebbe döňüklik edip sözländigini üçin we Hudaýyňyz Rebbiň buýran ýolundan çykandygy üçin, şol pygamberi ýa-da düýş ýorujyny ölüme höküm ediň. Şeýdip, siz öz araňyzdan pisligi aýryp taşlaň.

⁶⁻⁷Eger kimde-kim, hatda öz erkek doganyňyz, ejeňiziň ogly ýa-da öz ogulgyzyňyz, söýgüli aýalyňyz, iň ýakyn dostuňyz: „Geliň, gidip, başga hudaýlara gulluk edeliň“ diýip, ne özüňiziň, ne-de ata-babalaryňyzyň tanaýan hudaýlaryna, ýeriň bu ujundan ol ujuna çenli bolan,

daş-töweregiňizdäki size ýakyn ýa-da uzakda ýerleşýän halklaryň hudaýlaryna gizlinlikde sizi aldap yrmakçy bolsalar, ⁸siz beýle adamlar bilen razylaşmaň, olara gulak asmaň. Olara geçirimlilik etmäň ýa-da rehimiňiz inip, olary gormaň. ⁹Gaýtam, olary hökman öldüriň. Olary ilki öz elniňiz bilen daşlaň, soňra bütin halk jezalandyrsyn. ¹⁰Gul bolup ýaşan ýurduňyz Müsürden çykaryp getiren Hudaýyňyz Rebden yüz öwürtmäge synanyşandyklary üçin, olary daşlap öldüriň. ¹¹Soňra ähli ysraýyllar muny eşidip gorkarlar we gaýdyp munuň ýaly pislik etmezler.

¹²Hudaýyňyz Rebbiň size ýaşamaga berjek galalarynyň birinde araňyzdan erbet adamlar çykyp, ¹³galanyň ýaşajlylaryny tanamaýan hudaýlaryna gulluk etmäge çagyryp, olary ýoldan çykarmakda baş bolandyklaryny eşitseňiz, ¹⁴yzarlap derňäň we gowy sorag-ideg ediň. Eger günäkärleme dogry tapylyp, bu nejis iş araňyzda edilen bolsa, ¹⁵galanyň ýaşajlylaryny gylyçdan geçiriň. Ondaky ähli zatlary bütinleý ýok ediň, hatda mal-garalaryny-da gyryň. ¹⁶Ondan alnan ähli oljany meýdançada bir ýere ýygnaň. Soňra galany we ondan alnan ähli oljany Hudaýyňyz Rebbe başbitin ýakma gurbanlygy hökmünde oda ýakyň. Ol ýer hemişelik harabaçylyga öwürilsin, hiç haçan täzedan gurulmasyn. ¹⁷⁻¹⁸Rebbe aýry goýlandygy üçin ýakylmaly zatlaryň hiç biri eliňde bolmasyn. Şonda Reb garhar-gazabyndan köşeşip, size rehimdarlyk eder. Eger siz Hudaýyňyz Rebbiň sözüne gulak asyp, Onuň nazarynda dogry işleri etseňiz we Onuň bu günki meniň üstüm bilen berýän ähli buýrukларыny yhlas bilen ýerine ýetirseňiz, onda Ol ata-babalaryňyza söz berşi ýaly, Özüniň rehimdarlygy bilen sizi köpeltjekdir.

14-nji bap

¹Siz Hudaýyňyz Rebbiň perzentlerisiniz. Siz öli üçin bedeniniže ýara salmaň we maňlaý saçyňyzy gyrkmaň. ²Çünki siz Hudaýyňyz Reb üçin mukaddes halksýňyz. Reb Özüniň gymmatly halky bolmagyňyz üçin, sizi ýer ýüzündäki ähli halklaryň içinden saýlady.

Halal we haram haýwanlar hakynda (Lewiler 11:1-21)

³Siz haram hasaplanýan haýwanlaryň hijisini iýmeli dälisiňiz. ⁴Siz, ine, şu haýwanlaryň etini iýip bilersiňiz: öküz, goýun, geçi, ⁵keýik, sugun, jeren, ýabany geçi, dag tekesi, saýgak we dag goçy. ⁶Toýnagý ýarykly we gäwüş gaýtarýan her bir haýwanyň etini iýip bilersiňiz. ⁷Emma düýäni, towşany, atýalmany iýmeli dälisiňiz, çünki olar gäwüş gaýtarsalar hem, toýnagý ýarykly dälidirler, olar siziň üçin haramdyr. ⁸Şeýle hem doňuz, onuň toýnagý ýarykly bolsa-da, gäwüş gaýtarmaýar, bu haramdyr. Siz olaryň etini iýmäň we läşini-de ellemäň.

⁹Suwda ýaşayan ähli jandarlaryň: ýüzgüçlilerini we teňnelilerini iýip bilersiňiz. ¹⁰Ýüzgüçsiz we teňnesiz jandarlary iýmäň. Olar siziň üçin haramdyr. ¹¹Halal hasaplanýan ähli guşlary iýip bilersiňiz. ¹²Emma, ine, şu guşlaryň: bürgüdiň, garaguşuň, derýa bürgüdiň, ¹³⁻¹⁵çaýçaňhalagyň, laçynyň ähli görnüşleriniň, garganyň ähli görnüşleriniň, düýeguşuň, hüwiniň, çarlagyň, gyrgynyň ähli görnüşleriniň etini iýmeli dälisiňiz; ¹⁶⁻¹⁸baýguşuň, juptüniň, uly baýguşuň, ak baýguşuň, gotanyň we dazzarkeliň, leglegiň, hokgaryň ähli görnüşleriniň, hüýpüypigiň we ýarganatyň etini iýmeli dälisiňiz. ¹⁹Ähli ganatly mör-möjekler siziň üçin haramdyr. Olary

iýmeli dälisiňiz. ²⁰Halal hasaplanýan her bir ganatly jandary iýip bilersiňiz.

²¹Haram ölen haýwanlaryň hiç biriniň etini iýmäň. Olary galalaryňyzda ýaşayan gelmişeklere iýmäge beriň, keseki ýurtlulara satyň. Çünki siz Hudaýyňyz Reb üçin mukaddes halksýňyz.

Owlagy enesiniň süýdünde bişirmäň.

Hasylyň ondan biri hakda

²²Her ýyl meýdanlaryňyzda ýetişen hasylyň ondan bir bölegini aýra goýup, ²³dänäniňiziň, şerabyňyzyň we ýagyňyzyň ondan birini, şeýle hem mal-garalaryňyzdyr dowarlaryňyzyň ilkinji erkek guzlanlaryny Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda, ýagny Onuň Özüne ybadat edilmegi üçin saýlajak ýerinde iýersiňiz. Şonda siz Hudaýyňyz Rebden hemişe gorkmagy öwrenersiňiz. ²⁴Emma Hudaýyňyz Rebbiň Özüne ybadat etmek üçin saýlajak ýeri sizden uzak bolup, Hudaýyňyz Rebbiň size bereket beren zatlarynyň ondan bir paýyny uzak ýoldan getirmeli bolsaňyz, ²⁵onda bu zatlary satyp, pula öwrüň. Puly alyň-da, Hudaýyňyz Rebbiň saýlajak ýerine gidiň. ²⁶Puluňyzy islän zadyňyza sarp ediň: öküz, goýun, şerap ýa-da çakyr – göwnüňiziň islän zadyny alyň. Ony Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda iýip, tutuş hojalygyňyz bilen bile şatlanyp, baýram ediň. ²⁷Galalaryňyzda ýaşayan lewileri äsgermezlik etmäň, sebäbi olaryň siziňki ýaly ýer paýy ýa-da mülki ýokdur. ²⁸Her üçünji ýylyň ahyrynda ýeriňizden öňän önümlerden şol ýyl üçin tutuş ondan birini beriň we olary galalaryňyzda ýygnap goýuň. ²⁹Siziňki ýaly ýer paýy we mülki ýok lewiler, şeýle hem galalaryňyzda ýaşayan gelmişekler, ýetimler we dullar gelip, ondan iýip doýsunlar. Şonda Hudaýyňyz Reb siziň etjek ähli işleriňize bereket berer.

15-nji bap

Ýedinji ýyl

(Lewiler 25:1-7)

¹Her ýedinji ýylyň ahyrynda özüňizden alnan karzlary geçiň. ²Karzlaryňyzy ötmegiň ýoly şeýledir: her bir ysraýylly öz meginiň ýoly şeýledir: her bir ysraýylly öz ysraýyl doganynyň karzyny geçsin. Onan karzyny bermegi talap etmesin, çünki karz geçmekligi Rebbiň Özi ygylan etdi. ³Keseki ýurtludan karzyňy sorap biler-siň, emma öz ysraýyllyňň karzyny geç. ⁴⁻⁵Diňe Hudaýyňyz Rebbe gulak asyp, Onuň bu günki meniň üstüm bilen berýän ähli buýrukларыny yhlas bilen ýerine ýetirseniz, Hudaýyňyz Reb mülk edip berjek ýerinde size bereket berer. Siziň arazyňyzda mätäç bolmasyn. ⁶Hudaýyňyz Reb söz berşi ýaly, size bereket berende, köp halklara karz berersiňiz, emma özüňiz karz almarsyňyz. Köp halklaryň üstünden siz hökümdarlyk sürersiňiz, emma olar siziň üstüňizden hökümdarlyk sürmezler.

⁷Hudaýyňyz Rebbiň size berjek ýerindäki galalarda ysraýyl doganyňyzyň biri mätäçlik çekse, doňýürek bolmaň, zada mätäç doganyňyz üçin eliňizde baryny aýamaň. ⁸Onuň üçin eliňizi açyň, oňa näme gerek bolsa ýeterlikçe karz beriň. ⁹Seresap boluň, kalbyňyzda erbet pikir bolmasyn. Siz: „Ýedinji ýyl – karz geçiş ýyly golaý“ diýip, açgözlük edip, mätäç ysraýyl doganyňyza hiç zat bermän goýmaň. Ýogsam, doganyňyz siziň garşyňyza Rebbe dady-perýat eder we siz ýazykly bolarsyňyz. ¹⁰Siz karz bereniňizde, eliňiz hem, göwnüňiz hem açyk bolsun, çünki Hudaýyňyz Reb şonuň hasabyna siziň ähli işleriňize we her bir başlan işiňize bereket berer. ¹¹Ýer ýüzünde hemişe ýeter-ýetmezler bolar. Şonuň üçin hem, men size: „Ýerleriňizde ýaşayan garyplara we

mätäç ysraýyl doganlaryňyza eliňiz giňden açyk bolsun“ diýýärin.

Ýewreý gullary hakda

(Müsürden çykyş 21:1-11)

¹²Eger öz ýewreý, ýagny ysraýyl doganlaryňyzdan gul ýa-da gyrnak size satylsa, olar size alty ýyllap hyzmat eder. Ýedinji ýyl siz ony azatlyga goýbermelisiňiz. ¹³Guluňyzy azatlyga goýbereniňizde, siz ony eli boş goýbermeli dälisiňiz. ¹⁴Sürüleriňizden, harmanyňyzdan we şerabyňyzdan oňa jomartlyk bilen beriň, şeýle hem Hudaýyňyz Rebbiň bereket eçilip, size beren zatларыndan oňa sowgatlar beriň. ¹⁵Müsürde özüňiziň hem gul bolandygyňyzy we Hudaýyňyz Rebbiň sizi ol ýerden azat edendigini ýadyňyza salyň. Şol sebäpli bu gün men size bu buýrugy berýändirin. ¹⁶Emma gul: „Men azatlyga çykjak däl, sebäbi men seni we hojalygyňy söýýärin we gün-güzeranym hem gowy“ diýse, ¹⁷bir temen alyp, onuň gulagyny gapa diräp deşiň. Soňra ol siziň hemişelik guluňyz bolar. Gyrnagynyňyz hem şeýle ediň. ¹⁸Gullaryňyzy azatlyga goýbereniňizde gynanmaň, sebäbi olar alty ýylyň içinde günlükçilik üçin alnan bahadan iki esse artyk hyzmat etdiler. Şonda Hudaýyňyz Reb siziň ähli işleriňize bereket berer.

Ilkinji doglan erkek mallar

¹⁹Mal-garalardyr dowarlaryňyzyň ilkinji guzlan erkeğini Hudaýyňyz Reb üçin aýryp goýuň. Sygryňyzyň ilkinji gölelän öküzçesine iş etdirmän, dowaryňyzyň ilkinji guzlan goçuny gyrkmaň. ²⁰Siz hojalygyňyz bilen bile olary her ýyl Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda, Onuň saýlajak ýerinde iýersiňiz. ²¹Bu mallaryň biri şikesli bolsa, ýagny agsak ýa-da kör bolup, şikesi uly bolsa, ony Hudaýyňyz

Rebbe gurban etmäh. ²²Keyigi ýa-da suguny iýişleri ýaly, ony ýaşayan ýeriňizdäki haram adam hem, tämiz adam hem iýibersin. ²³Ýöne siz maly gany bilen iýmeli dälisiňiz. Gany suw döken ýaly edip, ýere dökiň.

16-njy bap

Pesah baýramy

(Müsürden çykys 12:1-20; Lewiler 23:4-8)

¹Abyp aýynda Hudaýyňyz Rebbiň hormatyna Pesah baýramyny beriň. Çünki Hudaýyňyz Reb sizi Müsürden Abyp aýynda gije çykaryp getirdi. ²Reb Özüne ybadat edilmegi üçin saýlajak ýerinde dowarlaryňyzdan we mal-galalaryňyzdan Hudaýyňyz Rebbe Pesah gurbanlygyny beriň. ³Gurbanlyk etini hamyrmaýaly çörek bilen iýmeli dälidir. Ony ýedi günläp petir bilen, ýagny ezýet çöregi bilen iýiň. Çünki siz Müsürden howlukmaç çykyp gaýtdyňyz. Şonuň üçin hem Müsürden çykyp gaýdan günüňizi ömürboýy ýatlarsyňyz. ⁴Ýedi günüň dowamynda ýaşayan ýeriňizde hiç hili hamyrmaýa görünmesin. Birinji günü ikindinara öldüren gurbanlygyňyzyň etinden ertire galmasyn. ⁵Pesah gurbanlygyny bermäge Hudaýyňyz Rebbiň size berjek galalarynyň hemmesinde rugsat berilmeyär. ⁶Ony Hudaýyňyz Rebbiň Özüne ybadat edilmegi üçin saýlajak ýerinde beriň. Pesah gurbanyny diňe şol ýerde, Müsürden çykan günüňizdäki wagtda, aňsamara Gün ýaşar wagtlyry beriň. ⁷Siz ony Hudaýyňyz Rebbiň saýlajak ýerinde bişirip iýiň. Ertesi günü zyňyza – çadyrlaryňyza gaýdyberiş. ⁸Alty günläp petir iýiň, yedinji gün bolsa Hudaýyňyz Reb üçin mukaddes ýygnaňyşyk ediň, başga hiç iş etmäh.

Galla baýramy

⁹Bugdaý orup başlan ilkinji gününden başlap, ýedi hepdäni sanaň. ¹⁰Soňra Hudaýyňyz Reb üçin Galla baýramyny belläň. Hudaýyňyz Rebbiň özüňize beren berekedine görä meýletin sadakaňyzy getiriň. ¹¹Siziň özüňiz, ogul-gyzlaryňyz, gul-gyrnaklaryňyz, galalaryňyzda ýaşayan lewiler, şeýle hem araňyzdaky gelmişkler, ýetimler we dullar Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda, ýagny Hudaýyňyz Rebbiň Özüne ybadat edilmegi üçin saýlajak ýerinde şatlansynlar. ¹²Özüňiziň hem Müsürde gul bolandygyňyzy ýatlap, şu parzlary yhlas bilen ýerine ýetiriň.

Çatma baýramy

¹³Däne we üzüm hasylyňyzy ýygnaňyzyňyzdan soň, ýedi günläp Çatma baýramyny belläň. ¹⁴Bu baýramçylykda siziň özüňiz, ogul-gyzlaryňyz, gul-gyrnaklaryňyz, şeýle hem galalaryňyzda ýaşayan lewiler, gelmişkler, ýetimler we dullar – hemmähiz bile şatlanyň. ¹⁵Rebbiň saýlajak ýerinde ýedi günläp Hudaýyňyz Reb üçin şu baýramy belläň. Çünki Hudaýyňyz Reb siziň hasylyňyza we başlan her bir işiňize bereket berer. Şonuň üçin siz bu baýramda doly şatlanyp bilersiňiz. ¹⁶Ähli erkekleriňiz ýylda üç gezek: Petir baýramynda, Galla baýramynda we Çatma baýramynda Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda – Onuň Öz saýlajak ýerine gelsinler. Olaryň hijisi Rebbiň huzurynda eli boş barmasyn. ¹⁷Her biriňiz Hudaýyňyz Rebbiň beren berekedine görä sowgatlar eltiň.

Adalatlylyk hakynda

¹⁸Hudaýyňyz Rebbiň özüňize berjek galalarynda tireleriňiziň arasyndan kaýylyr we baştutanlar belläň. Olar halkyň

hal-ýagdaýyny adalatly çözsünler. ¹⁹Adalatsyzlyk, tarapgöýlik etmäň, para almaň. Para danalygyň gözünü kör eder we dogrynyň işini ters eder. ²⁰Adalatyň, diňe adalatyň gözleginde boluň, şonda siz ýaşap, Hudaýyňyz Rebbiň berjek ýurduny mülk edinersiňiz.

Butlara sygynmagyň jezasy

²¹Hudaýyňyz Rebbe guran gurbanlyk sypaňyzyň ýanynda Aşera buty hökmünde agaç dikmäň. ²²Şeýle hem özüňize dikme daşlary gurmaň, çünki bu zatlar Hudaýyňyz Rebbiň ýigrenýän zatlarydyr.

17-nji bap

¹Hudaýyňyz Rebbe ýetmezli, şikesli öküzi ýa-da goýny gurban etmäň. Çünki bu Hudaýyňyz Rebbe nejislikdir. ²⁻³Hudaýyňyz Rebbiň berjek galalarynda araňyzdan Onuň nazarynda pis iş edýän erkek ýa-da aýal tapylyp, ol başga hudaýlara gulluk edip, Rebbiň gadagan eden zatlary bolan Güne, Aýa ýa-da her hili asman jisimlerine sežde edip, Rebbiň ähtini bozmagy mümkin. ⁴Bu hakda size habar berilse, siz ony derňäp, gowy sorag-ideg ediň. Eger günäkärleme dogry tapylyp, şeýle nejis iş Ysraýylda edilen bolsa, ⁵onda siz günä eden erkegi ýa-da aýaly derwezäniň daşyna getirip, erkekdigine ýa-da aýaldygyna garamazdan, ony daşlap öldüriň. ⁶Ölüme höküm edilen adamy iki ýa-da üç şaýadyň güwäsi bilen öldüriň. Diňe bir şaýadyň güwäsi bilen öldürmäň. ⁷Ölüme höküm edileni ilki şaýatlar öz elleri bilen daşlasynlar, soňra ähli halk daşlap öldürsin. Şeýdip, siz öz araňyzdan pisligi aýryp taşlaň.

Kazylar hakynda

⁸Galalaryňyzda gandar bilen ar alyjynyň arasyndaky gan döküşikli dawalar,

hak-hukugyň üstünde ýa-da uruşda siziň üçin çözmesi kyn dawalar ýüze çyksa, Hudaýyňyz Rebbiň saýlajak ýerine baryň. ⁹Ol ýerde siz lewi ruhanlary we şol döwürde hyzmat edýän kazylar bilen maslahatlaşyň. Olar size her dawanyň çözüdini mälim ederler. ¹⁰Rebbiň saýlajak ýerindäki aýdylan çözügüt boýunça iş tutuň. Olaryň size beren görkezmeleriniň hemmesini yhlas bilen ýerine ýetiriň. ¹¹Olar size näme tabşyrsa, berjaý ediň, çykarylan höküm boýunça iş tutuň. Özüňize aýdylan çözügütde saga-da, çepe-de sowulmaň. ¹²Kimde-kim Hudaýyňyz Rebbiň Özüne hyzmat etmek üçin bellän ruhanysyna ýa-da kazysyna tekepbirlik edip boýun egmese, ol adam ölüme höküm edilsin. Şeýdip, siz Ysraýyldan pisligi aýryp taşlaň. ¹³Bütün halk muny eşidip gorkar we mundan buýana hyýanatçylyk etmez.

Patyşa saýlamak hakynda

¹⁴Siz Hudaýyňyz Rebbiň özüňize berjek ýurduny mülk edinip, ol ýerde ornaşanyňyzda: „Biz hem daş-töweregimizdäki beýleki halklar ýaly özüme patyşa saýlalyň“ diýersiňiz. ¹⁵Siz özüňize diňe Hudaýyňyz Rebbiň saýlan adamyny patyşa edip belläň. Saýlan patyşaňyz öz ysraýyl doganlaryňyzyň biri bolsun. Ysraýyl doganyňyzdan bolmadyk keseki ýurtlyny özüňize patyşa saýlamaň. ¹⁶Patyşa özi üçin köp at edinmesin ýa-da özüne köp at edinmek üçin, yzyna Müsüre adamlaryny ibermesin. Çünki Reb size: „Indi siz hiç haçan zyyňyza dolanmarsyňyz“ diýipdi. ¹⁷Ýüreginiň Rebden dönmezligi üçin, patyşa özüne köp aýal, şeýle hem, köp möçberde altyn-kümüş edinmesin. ¹⁸Ol şalyk tagtynda oturanda, lewi ruhanlarynda saklanýan Hudaýyň Kanunynyň täze

göçürmesini alsyn. ¹⁹Goý, ol bu Kanunyň göçürmesini ýanynda saklasyn we ony ömrüniň ähli günlerinde okasyn. Şonda ol öz Hudaýy Rebden gorkup, bu Kanunyň ähli sözlerini we parzlaryny yhlas bilen ýerine ýetirer. ²⁰Ol özüni beýleki ysraýyl doganlaryndan ýokary saýmasyn we bu buýrukdan saga-da, çepe-de sowulmasyn. Şonda onuň we nesilleriniň şalygy Ysraýylda uzak ýyllar höküm sürer.

18-nji bap

Lewi ruhanylarynyň paýy

¹Lewi ruhanylary, tutuş lewi tiresi ysraýyllar bilen birlikde ýer paý ýa-da mülk almazlar. Olar Rebbiň paýy diýlip berilýän gurbanlyklardan iýip bilerler. ²Halkyň beýleki tireleriniňki ýaly, ysraýyl doganlarynyň arasynda olaryň mülki ýokdur. Söz berşi ýaly, Rebbiň Özi olaryň mülküdir. ³Halk öküzini ýa-da goýnuny Rebbe gurban etmek üçin getirende, olardan ruhanylara şular degişlidir: malyň bir öň aýagy, iki äňi we garny. ⁴Ilkinji däne hasylyňyzy, ilkinji täze şeraby we zeýtun ýagyny, şeýle hem, goýnuňyzy ilkinji gyrkymyny ruhana bermeliňiz. ⁵Çünki Hudaýyň Reb Öz adyndan halka hyzmat etmek üçin, ähli tireleriňiziň içinden Lewini we onuň ogullaryny hemişelik ruhany edip saýlady. ⁶Eger lewi tiresinden biri Ysraýylda öz ýaşayan galasyny taşlap, Rebbiň saýlajak ýerine barsa (ol islän wagty baryp bilýär), ⁷ol ýerde Rebbiň huzurynda durup hyzmat edýän ähli lewi doganlary ýaly, Hudaýy Rebbiň adyndan hyzmat etsin. ⁸Öý goşlaryny satyp alan girdejisine garamazdan, onuň iýmäge deň paýy bardyr.

Nejis adatlara garşy duýduruş

⁹Hudaýyň Rebbiň özüňize berjek ýurduna baranyňyzda, ol halklaryň nejis adatlaryny berjaý etmegi öwrenmäň. ¹⁰Siziň aranyňyzda hiç kim ogluny ýa-da gyzyny oda ýakyp, gurbanlyk bermesin. Palçylyk etmäň, müneçjim ýa-da bilgiç bolmaň, jadygöýlik etmäň. ¹¹Şeýle hem, hiç biriňiz gözbagçylyk edip, arwah-jynlar ýa-da ruhlar bilen maslahatlaşmaň, ýa-da çözgüdiň jogabyny ölülerden gözlemäň. ¹²Çünki bu işleri edýänler Reb üçin nejisdir. Ine, şu nejis işleri üçin Hudaýyň Reb olary siziň öňüňizden kowup çykarýar. ¹³Hudaýyň Rebbiň öňünde kämil boluň. ¹⁴Siziň kowup çykarjak bu halklaryň müneçjilmere we palçylara gulak asýarlar. Hudaýyň Reb bolsa, size beýle etmäge rugsat bermeýär.

Musa ýaly pygamber

¹⁵Hudaýyň Reb siziň üçin öz halkyňyzyň arasyndan meniň ýaly pygamber çykarar. Siz şol pygambere gulak asyň. ¹⁶Horep^a dagynda üýşen günüňiz, siz Hudaýyň Rebden haýyş edip: „Hudaýymyz Rebbiň sesini mundan artyk eşitmäli we bu beýik ody indi görmäli, ýogsam biz öleris“ diýipdiňiz. ¹⁷Reb maňa: „Olaryň aýdýanlary dogry. ¹⁸Men olar üçin öz halkynyň arasyndan seniň ýaly pygamber çykararyn. Meniň buýran zatlarymyň ählisini halka aýdar ýaly, Men sözlerimi pygamberiň agzyna salyp bererin. ¹⁹Kimde-kim Meniň adymdan sözleýän pygamberiň sözlerine gulak asmasa, ol adam bilen Meniň Özüm hasaplaşaryn. ²⁰Emma başga hudaýlaryň adyndan sözleýän pygamber ýa-da Meniň buýurmadyk zadymy, hyýanatçylyk

^a 18:16 Horep – bu Sinaý dagynyň beýleki ady.

edip, Meniň adymdan sözleýän pygamber ölüme höküm ediler“ diýdi. ²¹Siz öz-özüňize: „Biz Rebbiň aýtmadyk sözüni nädip bileli?“ diýersiňiz. ²²Eger bir pygamber Rebbiň adyndan sözlän bolsa, ol iş hem başa barmasa ýa-da hakykata öwrülmeşe, ol söz Rebden däldir. Ony pygamberiň özi toslap tapandyr, siz ol pygamberden gorkmaň.

19-njy bap

Gaçybatalga galalary hakda (Çölde 35:6-34; Ýeşuwa 20:1-9)

¹Hudaýyňyz Reb size berjek ýurduňyň halklaryny ýok edende, siz olary kowup çykaryp, olaryň galalarynda we öýlerinde ornaşanyňyzda, ²⁻³Hudaýyňyz Rebbiň mülk edip berjek ýurduny üç bölege bölüp, her bölekden bir galany saýlaň. Adam öldüren ganhor olaryň birine gaçyp baryp gutulyp biler ýaly, bu galalara barmak üçin ýollar çekiň. ⁴Ganhor ol ýere, ine, şeýle ýagdaýda gaçyp baryp, diri galyp biler: tötänlikde başga birini öldüren bolsa we ol ikisiniň arasynda öň hiç hili duşmançylyk ýok bolsa, ol ýere gaçyp gutulyp biler. ⁵Aýdaly, bir adam beýleki bir adam bilen tokaýa odun çapmaga gidýär. Olaryň biri açaç çapyp durka, palta sapyndan sypyp, ýanyndaka degýär we ol hem şondan ölýär. Şeýle ýagdaýda ol ganhor bu galalaryň birine gaçyp gutulyp biler. ⁶Eger ýol gaty uzak bolsa, öldürileniň hossary oç almak üçin ganhoryň zyn-dan gazap bilen kowalap ýetip öldürer. Emma olaryň arasynda öň duşmançylygyň ýokdugy üçin, ol öldürilmeli däldir. ⁷Şonuň üçin hem men size: „Özüňize üç galany saýlaň“ diýip buýruk berdim. ⁸⁻¹⁰Hudaýyňyz Rebbi söýüp, hemişe Onuň ýolundan ýöräp, meniň bu günki

size berýän buýruklarymyň ählisini yhlas bilen berjaý etseňiz, Hudaýyňyz Reb ata-babalaryňyza söz berşi ýaly, ýeriňizi giňelder. Ol ata-babalaryňyza wada eden ähli ýerini size berer. Şonda Hudaýyňyz Rebbiň size mülk berjek ýerinde bigünä adamyň gany dökülmez ýaly, bigünä ganyň astynda galmazyňyz ýaly, bu üç galanyň üstüne ýene-de üç gala goşuň. ¹¹Emma bir adamyň başga biri bilen duşmançylygy bolup, bukuda ýatyp, onuň üstüne çozup, ony öldürse, soňra-da ol bu galalaryň birine gaçyp barsa, ¹²ganhoryň galasyndaky ýaşulular adam iberip, günäkäri ol ýerden getirtmeli. Ony öldürmek üçin öldürileniň hossarynyň eline beriň. ¹³Oňa rehim etmäň, bigünä gany Ysraýyldan ýuwup aýryň, şonda siz gowy günler görersiňiz.

¹⁴Hudaýyňyz Rebbiň size mülk edip berjek ýurdunda goňşyňyz bilen öňki nesilleriňiziň düzen araçäk daşyny süýşürmäň.

Şaýatlyk etmek hakynda

¹⁵Jenaýat ýa-da günä eden adamyň günäsini boýnuna goýmak üçin, oňa bir adamyň şaýatlygy ýeterlik däldir. Ol iki ýa-da üç şaýadyň güwäsi bilen tassyklansyn. ¹⁶Eger bir ýalançy şaýat birine ýaramaz niýet bilen günä ýüklese, ¹⁷onda dawagärleriň ikisi hem Rebbiň huzuryna, şol döwürde hyzmat edýän ruhanylaryň we kazylaryň huzuryna barsyn. ¹⁸Kazylar gowy edip derňew geçirsinler. Eger şaýat adam ýalan güwälik berip, başga biriniň garşysyna ýalan sözleýän bolsa, ¹⁹onda siz şol günäkärlenýäne nähili jezany niýetlän bolsaňyz, şol jezany ýalan güwälik edene beriň. Şeýdip, siz öz arañyzdan pisligi aýryp taşlaň. ²⁰Beýlekiler muny eşidip gorkarlar. Siziň arañyzda gaýdyp, hiç haçan şunuň ýaly jenaýat

edilmez. ²¹Ýalan sözleýän adama rehim etmäň. Jan ornuna jan, göz ornuna göz, diş ornuna diş, aýak ornuna aýak almak bilen oňa jeza beriň.

20-nji bab

Uruşmak hakynda

¹Duşmanyňyza garşy urşa çykanıňyza we olaryň atlarynyň, söweş arabalarynyň we goşunyň özüňiziňkiden agdykdygyny göreniňizde, siz olardan gorkmaň. Çünki sizi Müstürden çykaryp getiren Hudaýyňyz Reb siziň bilendir. ²Urşa girişmeziňizden öň, ruhany gelip, esgerleriň öňünde söz sözlesin. ³Ruhany olara şeýle diýsin: „Eý, ysraýyl halky, gulak goý! Bu gün siz duşmanlaryňyza garşy söweşe girýärsiňiz. Olardan gorkup, ýüregiňiz sarsmasyn, aljyrap, dowla düşmäň. ⁴Çünki duşmanlaryňyzyň garşysyna söweşip, siziň ýeňiş gazanmagyňyz üçin, Hudaýyňyz Reb urşa siziň bilen bile gider“. ⁵Soňra baştutanlar esgerlere ýüzlenip, şeýle diýsinler: „Kim täze jaý gurup, heniz onda ýaşamadyk bolsa, ol adam yzyna – öýüne gaýtsyn, ýogsam ol uruşda wepat bolaýsa, onuň öýünde başga biri ýaşar. ⁶Araňyzda üzüm bagyny oturdyp, entek onuň miwesinden datmadyk adam bar bolsa, goý, ol öýüne gaýtsyn, ýogsam ol uruşda wepat bolaýsa, üzümiň ilkinji miwesini başga biri iýip hezil eder. ⁷Araňyzda boý gyza adaglanyp, entek oňa öýlenmedik bar bolsa, goý, ol hem öýüne gaýtsyn, ýogsam ol uruşda wepat bolaýsa, ol gyza başga biriniň öýlenmegi mümkin“. ⁸Baştutanlar sözlerini dowam etdirip: „Araňyzda gorkýanyňyz ýa-da towşan ýürekliňiz bar bolsa, goý, ol hem öýüne gaýtsyn, ýogsam ol ýoldaşlaryny-da özi ýaly towşan ýürek

eder“ diýsinler. ⁹Baştutanlar goşunyň öňünde söz sözläp bolanlaryndan soň, olara serkerdeler bellesinler.

¹⁰Duşmanyňyza garşy söweşmek üçin, gala ýakyn geleniňizde, olara parahatçylygy teklipe diň. ¹¹Eger olar parahatçylygy kabul edip, size boýun bolsalar, onda ol ýerdäki ähli halk size mejbury hyzmat etsin. ¹²Eger olar parahatçylykdan ýüz öwrüp, size garşy uruş yglan etseler, siz ol galanyň daşyny gabaň. ¹³Hudaýyňyz Reb ony siziň eliňize berende, siz olaryň ähli erkeklerini gylçdan geçiriň. ¹⁴Aýallaryny, çagalaryny, mal-garalaryny, galada bar bolan ähli zady özüňize olja edip alyň. Hudaýyňyz Rebbiň duşmanyňyzdan alyp beren oljasyny hözirini görüň. ¹⁵Bu ýerdäki halklara degişli bolmadyk, sizden has uzakda ýerleşýän galalaryň hem hemmesini şeýle diň.

¹⁶Ýöne Hudaýyňyz Rebbiň size mülk edip berjek bu halklaryň galalarynda bolsa ýekeje-de janly-jandar diri galmaly däl. ¹⁷Hudaýyňyz Rebbiň size buýruşy ýaly hetleri, amorlary, kenganlary, perizleri, hiwileri we ýabuslary bütinleý ýok edip taşlamalyсыňyz. ¹⁸Şonda olar öz hudaýlaryna gulluk etmekdäki nejis işleriniň hiç birini size öwredip bilmezler we siz Hudaýyňyz Rebbe garşy günä etmersiňiz.

¹⁹Siz uzak wagtlap galanyň daşyny gabap, ony basyp almak üçin urşanyňyzda, ol ýeriň agaçlaryny çapyp ýok etmäň. Çünki meýdandaky agaçlar duşman hasaplanyp, gabawa salynýan däl. Siz olaryň miwesinden iýersiňiz. ²⁰Siz diňe miwe getirmeyän agaçlary ýok edip bilersiňiz. Olary çapyp, özüňize garşy uruşýan halkyň galasy ýykylýança, şol galanyň garşysyna hüjüm etmede ulanyň.

21-nji bap

Näbelli ganhor tarapyndan öldürilenler hakynda

¹Hudaýyňyz Rebbiň size mülk edip berýän ýurdunda kim tarapyndan öldürilendigi näbelli bir jeset meýdanda tapylsa, ²ýaşulularyňyz we kazylaryňyz gidip, jesediň golaýyndaky galalara çenli bolan aralygy ölçesinler. ³Jesediň golaýyndaky galanyň ýaşululary öň hiç işde ulanylma- dyk, boýnuna boýuntyryk salynmadyk bir ýaşar göläni alsynlar. ⁴Ýaşulular bu göläni heniz sürülmedik we ekilmedik ýere – akar suwuň boýuna getirip, onuň boýnuny omursynlar. ⁵Soňra ruhanylar, ýagny Lewiniň ogullary gelsinler, çünki Hudaýyňyz Reb Özüne hyzmat eder ýaly we Öz adyndan halka pata berer ýaly, olary ruhany edip saýlady. Ähli uruşlary we dawalary olar çözüýärler. ⁶Jesediň iň golaýyndaky galanyň ähli ýaşululary akar suwuň boýunda boýny omrulan ýaş göläniň üstünde ellerini ýuwsunlar. ⁷Soňra olar şeýle sözleri jar çeksinler: „Bu gana biziň elimiz bulaşmady, kimiň edenini-de gözümüz bilen görmedik. ⁸Ýa Reb, Öz azat eden halkyňy – ysraýyllary bagyşla. Nähak dökülen ganyň günäsini Öz halkyň Ysraýylyň arasynda galdyrma“. Şonda olar şol ganyň günäsinden boşarlar. ⁹Şeýdip, nähak dökülen ganyň günäsini öz arazyňdan aýryp, Rebbiň nazarynda dogry işleri edersiniňiz.

Ýesir düşen aýala öýlenmek hakda

¹⁰Duşmanlaryňyza garşy urşa çykanyňyzda, Hudaýyňyz Reb olary siziň eliňize berse, siz hem olary ýesir alsañyz ¹¹we ýesirleriň arasyndan bir owadan aýala göwnüňiz gidip, oňa öýlenmekçi bolsañyz, ¹²ony öýüňize alyp geliň. Ol aýal saçyny

syrsyn we dyrnaklaryny alsyn. ¹³Egnin- däki ýesirlik geýimlerini çykaryp, seniň öýüňde tutuş bir aý oturyň, ene-atasynyň ýasyny tutsun. Şondan soň sen onuň ýa- nyna girip, onuň adamsy bolarsyň, ol hem seniň aýalyň bolar. ¹⁴Emma soňrak ony halamasaň, sen ol aýaly boşatmalysyň. Sen onuň namysyna degendigiň üçin, ony gyznak hökmünde satmaly dälsiň.

Nowbahar ogluň paýy

¹⁵Bir adamyň iki aýaly bolup, birini halap, beýlekisini halamaýan bolsa, olaryň ikisi-de oňa ogul dogrup berse we halamaýan aýalyňnyň ogly onuň nowbahar ogly bolsa, ¹⁶bir gün emlägini ogullaryna paýlanda, ol halamaýan aýalyndan bolan nowbahar ogluňnyň paýyny halaýan aýalyňnyň ogluna bermesin. ¹⁷Ol halamaýan aýalyňnyň ogluňny nowbahar oguldygyny boýun alyp, oňa ähli zadyndan iki esse paý bermelidir, çünki ol ogul onuň ju- wanlyk çagynyň ilkinji miwesidir. Ilkinji ogullyk haky onuňky bolmalydyr.

Boýun egmezek ogul

¹⁸Eger biriniň hötjet, boýun egmezek, ata-enesine gulak asmaýan, olaryň terbi- yesini almaýan ogly bar bolsa, ¹⁹ata-enesi ony tutup, şol ýerdäki galanyň derwe- zesiniň golaýyna, ýaşulularyň ýanyna getirsin. ²⁰Olar galanyň ýaşulularyna: „Biziň bu oglumyz dikdüşdi we gyňyr. Ol bize boýun egenok. Ol açgöz hem içegen“ diýsinler. ²¹Soňra galanyň ähli erkekleri ony daşlap öldürsinler. Şeýdip, siz öz arazyňdan pisligi aýryp taşlaň. Ähli ysraýyllar muny eşidip gorkarlar.

Jenaýatçynyň jesedi

²²Eger biri jenaýat edip, ölüm jezasyna höküm edilse we siz ony agaçdan asyp öldürseňiz, ²³onuň jesedini agaçdan

uzak gije asyp goýmaň. Siz ony hökman şol gün jaýlamalysyňyz, çünki agaçdan asylan adam Hudaý tarapyndan näletlenendir. Hudaýyňyz Rebbiň size mülk edip berýän ýerini harama çykarmaň.

22-nji bap

Ýaşayş üçin gündelik parzlar

¹Biriniň azaşyp gelen öküzini ýa-da goýnuny görübem görmediksirän bolmaň. Ol mallary eýesine getirip beriň. ²Eger eýesi sizden uzakda ýaşayan bolsa ýa-da ony tanamaýan bolsaňyz, mallary öýüňize getirin. Eýesi idäp gelýänçä saklap, eýesi gelende olary berersiňiz. ³Kimdir biriniň ýitiren eşegini, geým-gejimini – ýitiren islendik zadyny tapanyňyzda hem şeýle ediň. Öz kömegiňizi gaýgyрмаň. ⁴Biriniň eşeginiň ýa-da öküziniň ýolda ýykylyp ýatanyny görübem görmezlige salmaň. Ony aýaga galdyrmaga kömek ediň.

⁵Aýal erkek geýimini, erkek hem aýal geýimini geýmeli dälidir. Çünki munuň ýaly işler etmek Hudaýyňyz Rebbiň nazarynda nejislikdir.

⁶Eger agaçda ýa-da ýerde guşuň höwürtgesiniň üstünden gelseňiz we ene guş çagalary bilen, ýa-da ýumurtgalarynyň üstünde oturan bolsa, ene guş çagalary bilen bile almaň. ⁷Ene guş, goý, gitsin, onuň diňe çagalaryny alyň, şonda siz gowy günler görüp, ömrüňiz uzak bolar.

⁸Täze jaý gursaňyz, jaýyň üçegi üçin germew tutuň, ýogsam biri ýykylda-da, öýüňizde nâhak gan döküler. ⁹Üzüm bagyňyzda iki hili ekin ekmäň, ýogsam ekin ekiniňiz hem, üzümçiligiň hasyly hem Mukaddes öýe berler. ¹⁰Öküz bilen eşegi bile goşup ýer sürmäň. ¹¹Ýüň we

zygyr goşulyp dokalan geýimleri geýmäň. ¹²Egniňize geýýän donuňyzyň burçlaryna gotaz tikiň.

Jynsy gatnaşyklar hakynda

¹³Bir adam bir gyza öýlenip, oňa ýa-naşandan soň, ony halaman, ¹⁴gyzy günäkärlep: „Men bu gyza öýlendim, yöne onuň ýanyna girenimde, bu gyz çykmady“ diýip, oňa töhmet atsa, ¹⁵gyzyň ata-enesi onuň päkligi hakyndaky subutnamany äkidip, derwezäniň agzynda galanyň ýaşulularyna görkezsiz. ¹⁶Gyzyň atasy ýaşululara: „Men gyzymy bu adama durmuşa çykardym, emma ol meniň gyzymy halaman, ¹⁷„Bu gyz çykmady“ diýip, nâhak günäkärledi. Emma gyzymyň päkligini görkezýän subutnama, ine, şu ýerde“ diýsin. Soňra olar bu subutnama matany galanyň ýaşulularynyň önünde ýazyp görkezsizler. ¹⁸Galanyň ýaşululary ol adamy gamçy bilen jezalandyrsynlar. ¹⁹Ýaşulular oňa iki ýüz elli mysgal^a kümüş jerime salyp, bu puly gyzyň atasyna bersinler, sebäbi ol adam Ysraýylyň päk gyzyna töhmet atdy. Ol gyz töhmet atan adamyň aýaly bolup galsyn. Ol adama ömürboýy ondan aýrylyşmaga rugsat berilmeyär.

²⁰Eger ol adamyň aýdanlary dogry bolup, ol gyzyň gyzlygy ýok bolsa, ²¹ony atasy öýüniň girelgesine getirsinler-de, galanyň erkekleri daşlap öldürsinler, sebäbi ol atasy öýünde loluçylyk edip, Ysraýylda masgaraçylykly iş edipdir. Şeýdip, siz öz araňyzdan pisligi aýryp taşlaň. ²²Eger bir adamy başga biriniň aýaly bilen ýatyrka tutsaňyz, olaryň ikisini hem öldürin. Şeýdip, siz Ysraýyldan pisligi aýryp taşlaň. ²³Eger bir boý gyz birine adaglanan bolsa, başga bir adam

^a 22:19 *Iki ýüz elli mysgal* – ýewreýçe *ýüz şekel*. Bu takm. 1,2 kg deňdir.

galada bu gyza duşup, oňa ýanaşsa, ²⁴olaryň ikisini hem galanyň derwezesiniň ýanyna getirip, daşlap öldüriň. Bu gyz galada bolubam, kömek sorap gygyrmandygy üçin, ol adam bolsa öz ysraýyl doganynyň gelinligini zorlandygy üçin öldüriň. Şeýdip, siz öz araňyzdan pisligi aýryp taşlaň. ²⁵Emma ol adam adaglanan boý gyza çola ýerde duşup zorlan bolsa, onda diňe zorlan erkegi öldüriň. ²⁶Gyza bolsa hiç zat etmäň. Ol ölüm jezasyna laýyk jenaýat etmändir. Sebäbi bu ýagdaý edil biriniň üstüne topulyp, ony öldüren ýalydyr. ²⁷Çünki ol adam bu gyzy çola ýerde tapdy. Adaglanan gyz kömek sorap çagyryp gygyran hem bolsa, ol ýerde ony halas etmäge hiç kim bolmandyr. ²⁸Eger bir adam adaglanmadyk boý gyza duşsa, ony tutup, onuň bilen ýatsa we olar bu işiň üstünde tutulsalar, ²⁹gyza ýanaşan adam gyzyň atasyna ýüz on mysgal^a kümüş bersin. Ol gyz onuň aýaly bolar. Ol adam gyzy zorlandygy sebäpli, ömürboýy ondan aýrylyşmaga ygtýýar berilmeyär.

³⁰Ogly öz atasyny namysa goýup, onuň aýallaryndan aýal almasyn.

23-nji bap

Rebbiň jemagatyna girip bilmeyän adamlar

¹Erkeklik tohumlygy ýenjilen ýa-da kesilen adam Rebbiň jemagatyna girmeyär.

²Bikanun doglan Rebbiň jemagatyna girmeyär. Hatda olaryň soňky nesilleriniň hiç biri Rebbiň jemagatyna girmeyär.

³Ammonlar hem, mowaplar hem Rebbiň jemagatyna girmeyär. Hatda olaryň soňky nesilleriniň hiç biri Rebbiň

jemagatyna girmeyär. ⁴Sebäbi siz Müsürden çykyp gaýdanyňyzda, olar ýolda sizi duz-çörek we suw bilen garşy almadylar. Olar sizi näletlemek üçin, Mesopotamiýada Petor galasyndan bolan Begoryň ogy Bilgamy hakyna tutdular. ⁵Emma Hudaýyňyz Reb Bilgamy diňlemekden ýüz öwrüpdü. Ol sizi söýensoň, şol näleti alkyşa öwürdü. ⁶Ömrüňiziň bütün dowamynda hiç wagt olaryň salamatlygy we abadanlygy ugrunda çalyşmaň.

⁷Edomlaryň hijisini ýigrenmäň, çünki olar siziň garyndaşlaryňyzdyr. Müsürlileriň hem hijisini ýigrenmäň, çünki siz olaryň ýurdunda gelmişek bolup ýaşadyňyz. ⁸Olaryň agtyklary Rebbiň jemagatyna girip biler.

Harby düşelgäniň tämizligi

⁹Duşmanlaryňyza garşy söweşmek üçin düşläniňizde özüňizi her hili haramlykdan goraň. ¹⁰Eger araňyzdan biriniň gije tohumy akyp, haram bolsa, düşelgäňizden daşary çyksyn. Ol düşelgäňize girmeli däldir. ¹¹Agşam düşende, ol ýuwunsyn, Gün batandan soň, ol düşelgäňize girip biler. ¹²Aýak ýoly üçin düşelgäňiziň daşynda belli bir hajathana ýeriňiz bolmalydyr. ¹³Aýak ýoluna çykanyňyzda, ýanyňyz bilen kepje alyp gidin. Taret edip bolanyňyzdan soň, çukur gazyp, taretiniňizi gömüň. ¹⁴Çünki Hudaýyňyz Reb sizi halas etmek üçin we duşmanlaryňyzy siziň eliňize bermek üçin düşelgäňiziň içine aýlanar. Şonuň üçin düşelgäňiz päk bolmalydyr, Reb araňyzda nejis zat görüp, sizden ýüz öwürmesin.

Gaçýan gullar hakda

¹⁵Hojaýynlaryndan gaçyp, ýanyňyza gelen gullary yzyna eltip bermäň.

^a 22:29 *Ýüz on mysgal* – ýewreýçe *elli şekel*. Bu takm. 600 gr deňdir.

¹⁶Olar siziň araňyzda, öz saýlan islendik galasynda, göwünleriniň islän ýerinde siziň bilen bile ýaşabersinler. Olary horlamaň.

Loluçylyk hakda

¹⁷Ysraýyl gyzlarynyň hiç biri sež-de edilýän ýerde loly bolup işlemesin. Ysraýyl ogullarynyň hem hiç biri munuň ýaly iş etmesin. ¹⁸Olaryň loluçylykdan gazanan hakyny aýdylan sadakalaryň tölegi hökmünde Hudaýyňyz Rebbiň öýüne getirmäň. Çünki bularyň ikisi hem Hudaýyňyz Reb üçin nejislikdir.

Karz bermek hakda

¹⁹Ysraýyl doganyňyza pul, azyk, beýleki zatlary peýda görmek niýeti bilen karz bermäň. ²⁰Peýda görmek üçin keseki ýurtla karz berseňiz bolar, emma öz ysraýyl doganyňyza karzy peýda görmek üçin bermäň. Şonda Hudaýyňyz Reb siziň mülk edinjek ýurduňyzda etjek ähli işleriňize bereket berer.

Aýdylan sadaka hakda

²¹Hudaýyňyz Rebbe sadaka aýdan bolsaňyz, ony gijikdirmän beriň, çünki Hudaýyňyz Reb aýdan sadakaňyzy sizden hökman talap eder. Eger siz ony ýerine ýetirmeseňiz, günä gazanarsyňyz. ²²Sadaka aýtmadyk bolsaňyz, onda günä gazanmarsyňyz. ²³Ýöne Hudaýyňyz Rebbe öz agzyňyz bilen aýdan sadakaňyzy aýdyşyňyz ýaly, diliňiziň geplän zadyny yhlas bilen ýerine ýetiriň.

Biriniň üzüm we bugdaýyny ýmek hakda

²⁴Eger siz biriniň üzüm bagyna girseňiz, onuň üzüminden tä doýýançaňyz iýseňiz iýiň, ýöne ondan gaba salyp

ýanyňyz bilen alyp gaýtmaň. ²⁵Eger siz biriniň ekin meýdanyna girseňiz, bugdaýyň dänesini eliňiz bilen ýyg-saňyz, ýygýň, emma onuň bugdaýyna orak salmaň.

24-nji bap

¹Eger bir adam bir gyza öýlense, ýöne ondan kemçilik tapandygy üçin ony halamasa, onda, goý, ol aýalynyň eline talak hatyny ýazyp bersin we ony öýünden çykaryp goýbersin. ²Ol aýal onuň öýünden gidip, başga birine durmuşa çykyp biler. ³Emma ol aýalyň ikinji adamsy hem halaman, onuň eline talak hatyny berip, öýünden kowsa (ýa-da onuň ikinji baran adamsy ölse), ⁴kowup goýberen birinji äri onuň haramdygy üçin, ony ikilenç özüne aýal edip almaga hakly däldir, çünki beýle etmek Rebbe nejislikdir. Hudaýyňyz Rebbiň size mülk edip berýän ýerini harama çykarmaň.

⁵Eger bir adam täze öýlenen bolsa, ol urşa gitmesin ýa-da oňa hiç hili jogapkärçilikli iş tabşyrylmasyn. Ol bir ýyl öýünde galyp, öz alan aýaly bilen şady-horramlykda ýaşasyn.

Girewler, adam ogurlygy, ýokanç deri keseli hakda

⁶Hiç kimiň degirmenini ýa-da degirmen daşyny girewine almaň, çünki bu onuň durmuşyny girewine aldygyňyz bolar.

⁷Eger biri başga bir ysraýyllyny ogurlap gul etse ýa-da ony satsa, ol ogurlan adam öldürilsin. Şeýdip, siz öz araňyzdan pislige aýryp taşlaň.

⁸Deri keselinden gaty ägä boluň. Meňiň lewi ruhanylaryna buýruşym ýaly, olaryň size öwredýän her bir zadyny üns bilen ýerine ýetiriň. ⁹Müsürden çykyp

gaýdanyňyzda, ýolda Hudaýyňyz Rebbiň Merýemi nädendigini ýadyňyza salyň.

Karz bermek we girew almak hakda

¹⁰Birine bir zat karz berseňiz, öýüne girip, ondan girew almaň. ¹¹Karz alan adamyň özi size girew getirýänçä, daşarda oturyň. ¹²Eger ol adam garyp bolsa, onuň girewine berýän donunda ýatmaň. ¹³Onuň girewini Gün batmanka yzyna eltip beriň, şonda ol öz donunda ýatar we size alkyş aýdar. Şeýle hem bu Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda saňa dogrulyk saýylar. ¹⁴Isle ol öz ysraýyl doganyňyz bolsun, isle ýurduňdaky galalarda ýaşaýan gelmişek, garaz, garyp we mätäç günlükçiniň işlän hakyny tutup galmaň. ¹⁵Her gün siz olaryň hakyny Gün ýaşmanka tölemelisiňiz. Sebäbi olar garyp we olaryň gün-güzerany şoňa baglydyr. Ýogsam olar siziň garşyňyza Rebbe nalyş bilen ýüz tutarlar we siz günä gazanarsyňyz.

Adalatlylyk hakynda

¹⁶Atalar ogullary üçin ölüme höküm edilmesin. Ogullar hem atalary üçin ölüme höküm edilmesin. Her kim diňe öz eden jenaýatyna görä ölüme höküm edilisin. ¹⁷Gelmişege ýa-da ýetime höküm edilende, egrilik etmäň. Duluň geýimini girewine almaň. ¹⁸Özüňiziň hem Müsürde gul bolandygyňyzy we Hudaýyňyz Rebbiň sizi ol ýerden azat edendigini ýadyňyzdan çykarmaň. Şonuň üçin men size şeýle etmegi buýurýaryn.

Hasyl ýygnamak hakynda

¹⁹Siz meýdanda hasylyňyzy ýygnaňyňyzda, ol ýerde ýadyňyzdan çykaryp galdyran dessäňizi getirmek üçin, zzyňyza gaýtmaň. Ol gelmişege, ýetim-ýesire we dula galsyn. Şonda Hudaýyňyz Reb

siziň ähli işleriňize bereket berer. ²⁰Siz zeýtun agajyňyzyň miwesini kakanyňyzda, onuň galan-gaçanyňyzy çöplemäň. Olar gelmişege, ýetim-ýesire, dula galsyn. ²¹Üzüm baglaryňyzyň üzümünü ýyganyňyzda, galan-gaçanyňyzy ýygmaň. Olary gelmişek üçin, ýetim-ýesir üçin we dul aýal üçin galdyryň. ²²Özüňiziň hem Müsürde gul bolandygyňyzy ýadyňyzda saklaň. Şonuň üçin men size şeýle etmegi buýurýaryn.

25-nji bap

Jezalar hakynda

¹Iki adam dawalaşsa, goý, olar kazy-laryň ýanyna barsynlar. Kazylar olaryň arasyndaky dawany çözüp, dogryny dogry, günäkäri günäkär diýip jar etsinler. ²Eger günäkär urulmaga laýyk bolsa, kazy öz gözünüň alnynda ony ýatryp, eden günäsine görä sanap gamçylatsyn. ³Iň ýokary çägi kyrk gamçydyr, şondan artyk bolmasyn. Eger kyrk gamçydan köp ursañyz, onda ysraýyl doganyňyz gözünüňiziň alnynda mertebesini ýitirer.

⁴Harman döwýän öküziň agzyny baglamaň.

Ölen dogany üçin berjaý edilmeli borç

⁵Aga-ini bile ýaşaýan bolsa, olaryň biri ölse we onuň hem ogly ýok bolsa, ol merhumyň aýaly başga bir kesekä äre gitmesin. Ol öleniň dogany onuň ýanyna girip, oňa öýlenmelidir we oňa doganyňyň ärlig borjuna ýerine ýetirmelidir. ⁶Ol aýalyň dogran ilkinji oglunyň adyna ölen doganyňyň adyna daksyn. Şonda ol merhumyň ady Ysraýyldan öçüp gitmez. ⁷Eger ol adam doganyňyň dul galan aýalyna öýlenmek islemese, dul aýal gala derwezesiniň

agzyna ýaşulularyň ýanyna gelip: „Meniň ärimini dogany öz agasynyň adyny Ysraýylda galdyrmakdan ýüz öwürýär. Ol doganyň deregine meniň üçin ärlük borjuna berjaý etmeýär“ diýsin. ⁸Soňra galanyň ýaşululary merhumyň doganyňy çagyryp, onuň bilen gepleşsinler. Eger ol şonda-da öz diýenini tutup: „Men oňa öýlenmek islemeýärim“ diýse, ⁹onda doganyňyň aýaly ýaşulularyň gözüniň alnynda onuň ýanyna baryp, onuň aýagyndaky çepegini çykaryp, onuň ýüzüne tüýkürsin we oňa: „Öz doganyňyň öýüni dikeltmeýän adama, ine, şeýle edýärler“ diýip, muny jar etsin. ¹⁰Bütün Ysraýylyň içinde onuň nesli „çepegi çykarylan öý“ hökmünde belli bolsun.

Adalatlyk hakda

¹¹Iki adam urşup durka, biriniň aýaly gelip, ärini halas etjek bolup, urup duran adamyň uýat ýerinden tutsa, ¹²ol aýalyň elini çapyň. Oňa rehimdarlyk etmäň. ¹³Torbaňyzda iki dürli: biri agyr, biri ýeňil terezi daşy bolmasyn. ¹⁴Öýüňizde biri uly, biri kiçi bolan iki dürli ölçeg gaby bolmasyn. ¹⁵Siziň diňe doly we dogry terezi daşyňyz, şeýle hem, hakyky ölçegiňiz bolsun. Şonda Hudaýyňyz Rebbiň size berjek ýerinde ömrüňiz uzak bolar. ¹⁶Çünki adalatsyzlyk edýänleriň hemmesi Hudaýyňyz Rebbiň nazarynda nejisdir.

Amalekleri öldürmek hakdaky buýruk

¹⁷Müsürden çykyp gaýdanyňyzda, amalekleriň size näme edendigini ýadyňyzda salyň. ¹⁸Ysgyn-myrdarsyz galan wagtyňyz, olar Hudaýdan gorkman, ýolda üstüňize çozup, siziň yzda galanlaryňyzyň hemmesini gyrdylar. ¹⁹Şonuň üçin hem, Hudaýyňyz Rebbiň size mülk

edip beren ýerinde ýaşanyňyzda – Hudaýyňyz Reb size ähli duşmanlaryňyzyň elinden parahatçylyk alyp berende, amalekleri hiç kim ýatlamaz ýaly, olaryň adyny asmanyň astyndan ýok edip taşlamagy ýatdan çykarmaň.

26-njy bap

Ilkinji hasyldan berilýän sadakalar

¹Hudaýyňyz Rebbiň mülk edip berýän ýurduna gelip, ol ýerde ornaşanyňyzda, ²Onuň size berýän bu ýeriniň ähli miweleriniň ilkinji hasylyndan sebede salyp, Özüne ybadat edilmegi üçin Hudaýyňyz Rebbiň saýlajak ýerine baryň. ³Siz şol döwürde hyzmat edýän ruhanynyň ýanyna baryp, oňa: „Bu gün men Rebbiň ata-babalarymyza wada eden ýurduna gelendigimi Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda jar edýärim“ diýiň. ⁴Ruhany siziň eliňizden sebedi alyp, Hudaýyňyz Rebbiň gurbanlyk sypasynyň önünde goýsun. ⁵Sen Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda şeýle diý: „Sergezdan siriýaly meniň ata-babamdy. Ol birnäçe adam bilen Müsüre gitdi we ol ýerde gelmişek bolup ýaşady. Ondan köp sanly beýik, güýçli halk emele geldi. ⁶Müsürliler bizi ezdiler, gynadylar, agyr işler bilen egnimizden basdylar. ⁷Biz ata-babalarymyzyň Hudaýy Rebbe dady-perýat etdik. Reb biziň sesimize gulak asdy we biziň çekýän jebirlerimizi, agyr zähmetimizi we ezilýändigimizi gördi. ⁸Reb Öz gudraty we güýji bilen, äpet elhençlikleriniň güýji bilen, alamatlary we mugjyzalary bilen bizi Müsürden çykaryp getirdi. ⁹Ine, bizi bu ýere getirip, bize süýt we bal akýan ýurdy berdi. ¹⁰Şeýdip, men Rebbiň özüme beren ýeriniň ilkinji miwesini getirdim“. Siz ony Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda goýup,

Onuň huzurynda baş egip sežde ediň. ¹¹Soňra Hudaýyňyz Rebbiň özüňize we öýüňize eçilen boletinligi üçin lewiler we araňyzda ýaşaýan gelmişekler bilen bile şatlanyp baýram ediň.

¹²Üçünji ýylda (hasylyň ondan biri berilýän ýyly) ähli hasylyňyzyň ondan birini lewilere, gelmişeklere, ýetimlere we dullara bereniňizde, olar galalaryňyzda ondan iýip doýsunlar. ¹³Soňra siz Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda şeýle diýiň: „Men öýümden Seniň mukaddes paýyňy aýyrdym. Seniň maňa beren buýruklaryňyň esasynda men ony lewilere, aramyzda ýaşaýan gelmişeklere, ýetimlere we dullara berdim. Men Seniň buýruklaryňdan hiç ýana çykmadym, olaryň hiç birini ýatdan çykarmadym. ¹⁴Men ýas tutýan wagtym mukaddes paýyňdan iýmedim. Murdar wagtym men ondan hiç zat paýlamadym. Men ondan hiç zady ölä hödür etmedim. Edil maňa buýruşyň ýaly edip, Hudaýym Reb, Saňa boýun egdim. ¹⁵Mukaddes mekanyň asmandan bize seredip, Öz halkyň Ysraýlyly ýalka we ata-babalarymyza söz berşiň ýaly, bize bagyş eden süýt we bal akýan ýurduňa bereket inder“.

Rebbiň saýlan halky

¹⁶Hudaýyňyz Rebbiň bu günki size berýän şu parzlaryny we hökümlerini berjaý ediň. Olary tutuş ýüregiňiz bilen jan-tenden ýerine yetiriň. ¹⁷Bu gün siz Rebbiň öz Hudaýyňyz bolmagyny gazanyp, Onuň ýolundan ýörejekdigiňizi, Onuň parzlarydyr tabşyryklaryny we hökümlerini ýerine yetirip, Oňa gulak asjakdygyňyzy mälim etdiňiz. ¹⁸Bu gün Reb söz berşi ýaly, Ol sizi Özüniň gymmatly halky hökmünde saýlandygyny we Onuň buýruklaryny ýerine yetirmelidigiňizi mälim etdi.

¹⁹Çünki Ol şöhratda, meşhurlykda we sylag-hormatda Özüniň ýaradan ähli milletlerinden sizi ýokarda goýdy. Ol Öz söz berşi ýaly, siz Hudaýyňyz Rebbiň mukaddes halky bolarsyňyz».

27-nji bab

Eýbal dagynda gurlan gurbanlyk sypasy

¹Soňra Musa Ysraýlylyň ýaşululary bilen halka şeýle tabşyryklar berdi: «Bu günki meniň size tabşyryan ähli buýruklarymy berjaý ediň. ²Iordan derýasyndan geçip, Hudaýyňyz Rebbiň size berýän ýurduna giren günüňiz, uly daşlary dikip, olara hek çalyň. ³Ata-babalaryňyzyň Hudaýy Rebbiň söz berşi ýaly, Iordandan geçip, Hudaýyňyz Rebbiň berýän süýt we bal akýan ýurduna gireniňizde, bu Kanunyň ähli sözlerini daşlaryň ýüzüne ýazyň. ⁴Şeýlelikde, siz Iordandan geçeniňizde, meniň bu günki buýruşym ýaly, şol daşlary Eýbal dagynda dikip, olara hek çalyň. ⁵Şol ýerde Hudaýyňyz Rebbe daşdan gurbanlyk sypasyny guruň, daşlary taýýarlanylýazda demir gurallar ulanmaň. ⁶Hudaýyňyz Rebbiň gurbanlyk sypasy demir degmedik daşlardan ýasalsyn. Soňra onuň üstünde Hudaýyňyz Rebbe ýakma gurbanlygyny beriň. ⁷Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda şatlanyp, salamatlyk gurbanlygyny beriň, ony şol ýerde iýiň. ⁸Bu Kanunyň ähli sözlerini daşlaryň ýüzüne düşnükli edip ýazyň». ⁹Soňra Musa we lewi ruhanylary: «Eý, ysraýlyly halky, ümsüm bol we gulak goý! Hut şu gün siz Hudaýyňyz Rebbiň halky bolduňyz. ¹⁰Şonuň üçin hem siz Hudaýyňyz Rebbe gulak asyp, Onuň bu günki meniň üstüm bilen size berýän tabşyryklaryny we parzlaryny ýerine yetiriň» diýip, ähli ysraýlyllara ýüzlendiler.

On iki nälet

¹¹Şol gün Musa ysraýyl halkyna şeýle tabşyryklar berdi: ¹²«Jordan derýasyndan geçeniňizde, şimgon, lewi, ýahuda, ysakar, ýusup we benýamin tireleri alkyş sözleri aýtmak üçin Gerizim dagynyň önünde dursunlar. ¹³Ruben, gat, aşer, zebulun, dan we naftaly tireleri bolsa nälet sözlere okamak üçin Eýbal dagynyň önünde dursunlar. ¹⁴Şundan soň lewiler gaty ses bilen ähli ysraýyllara şuny jar etsinler:

¹⁵„Kimde-kim Rebbe nejis bolan senet işlerini edip, but ýa-da şekil ýasap, ony gizlin ýerde sezde etmek üçin goýsa, goý, oňa nälet bolsun!“ Ähli halk „Omyň!“ diýsin.

¹⁶„Ata-enesini kemsiden adama nälet bolsun!“ Ähli halk „Omyň!“ diýsin.

¹⁷„Goňsusynyň araçäk daşyny süýşürene nälet bolsun!“ Ähli halk „Omyň!“ diýsin.

¹⁸„Köri ýoldan azaşdyrana nälet bolsun!“ Ähli halk „Omyň!“ diýsin.

¹⁹„Gelmişege, ýetime we dul hatyna adalatsyzlyk eden adama nälet bolsun!“ Ähli halk „Omyň!“ diýsin.

²⁰„Öz atasyny namysa goýup, onuň aýaly bilen ýatana nälet bolsun!“ Ähli halk „Omyň!“ diýsin.

²¹„Islendik haýwan bilen ýanaşana nälet bolsun!“ Ähli halk „Omyň!“ diýsin.

²²„Bir atadan ýa-da bir eneden bolan gyz dogany bilen ýatana nälet bolsun!“ Ähli halk „Omyň!“ diýsin.

²³„Öz gaýynenesi bilen ýatana nälet bolsun!“ Ähli halk „Omyň!“ diýsin.

²⁴„Gizlinlikde adam öldürene nälet bolsun!“ Ähli halk „Omyň!“ diýsin.

²⁵„Nähak gan dökmek üçin para alana nälet bolsun!“ Ähli halk „Omyň!“ diýsin.

²⁶„Bu kanunlaryň sözlerini oňlamaýana, olary ýerine ýetirmeyäne nälet bolsun!“ Ähli halk „Omyň!“ diýsin.

28-nji bap

Boýun egmeklikden gelýän bereketler

¹Eger siz diňe Hudaýyňyz Rebbe gulak asyp, Onuň bu günki meniň üstüm bilen berýän ähli buýruklaryny yhlas bilen ýerine ýetirseňiz, Hudaýyňyz Reb sizi ýer ýüzündäki ähli milletlerden beýgelder. ²Eger siz Hudaýyňyz Rebbe gulak assaňyz, üstüňize bereket ýagyp, sizi bereket gurşap alar.

³Galalaryňyza hem, atylaryňyza hem bereket ýagar.

⁴Hudaýyňyz Reb her bir etjek işiňize bereket berer, köp ogul-gyzly bolar-syňyz, mal-garalaryňyzyň sany artyp, topragyňyzyň hasyly bol bolar.

⁵Sebediňiz doly bolar, saçagyňyz bereketli bolar.

⁶Nirä gitseňiz hem, näme etseňizem bereketli bolarsyňyz.

⁷Reb size garşy baş göteren duşmanlaryňyzy siziň önüňizde derbi-dagyn eder. Olar siziň üstüňize bir tarapdan çozup, zylaryna çar tarapa gaçarlar.

⁸Reb siziň ammarlaryňyza, başlan her bir işiňize bereket inmegi üçin buýruk berer.

Hudaýyňyz Reb özüňize berýän ýurdunda sizi ýalkar.

⁹Eger siz Hudaýyňyz Rebbiň buýruklaryny ýerine ýetirip, Onuň ýolundan ýöreseňiz, Ol söz bersi ýaly, sizi Özüniň mukaddes halky eder.

¹⁰Ýer ýüzündäki ähli halklar siziň Reb tarapyndan saýlanandygyňyzy görerler we olar sizden gorkarlar.

¹¹Ata-babalaryňyza wada eden ýurdunda ýaşanyňyzda, Reb siziň örnäp ösmegiňizi, mal-garalaryňyzyň artmagyny we topragyňyzyň hasylyny bolluk bilen eçiler.

¹²Reb Özüniň baý hazynasy bolan asmany açyp, ýeriňize wagtynda ýagyp ýagdyrar we

başyna baran her bir işinizde bereket berer. Siz köp halklara karz berersiňiz, emma özüňiz hiç kimden karz almarsyňyz. ¹³Hudaýyňyz Rebbiň bu günki meniň üstüm bilen size berýän buýruklaryna boýun egip, olary yhlas bilen ýerine ýetirseňiz, Reb sizi aýakda däl-de, başda goýar. ¹⁴Başga hudaýlara gulluk etmek üçin, olaryň yzyna düşmeseňiz, meniň bu günki berýän buýruklarymyň hijisinden ýüz öwürmeseňiz, olardan saga-sola sowulmasaňyz, siz diňe belentde bolarsyňyz, pesde bolmarsyňyz.

Boýun egmezlikden gelýän näletler

¹⁵Emma siz Hudaýyňyz Rebbe boýun bolman, Onuň bu günki meniň üstüm bilen berýän ähli tabşyryklaryny we parzlaryny yhlas bilen ýerine ýetirmeseňiz, onda, goý, şu näletleriň ählisi siziň başyňyzdan insin we sizi gurşap alsyn.

¹⁶Galalaryňyza, atyzlaryňyza nälet bolsun.

¹⁷Sebediňize, saçağyňyza nälet bolsun.

¹⁸Örňäp ösmegiňize, topragyňyzyň hasylyna, sygyrlaryňyzyň we dowarlaryňyzyň artmagyna nälet bolsun.

¹⁹Nirä gitseňiz hem, näme etseňizem size nälet bolsun.

²⁰Etjek bolýan ähli işleriňiziň üstünden Reb betbagtçylyk, howsala we şowsuzlyk inderer. Menden ýüz öwrüp, pis işler edendigiňiz üçin, siz gyrylyp, tiz heläk bolarsyňyz. ²¹Mülk edinmek üçin baran ýeriňizden ýok edýänçä, Reb sizi gyrgyna berer. ²²Reb size bedeni igledýän keselden, gyzdymadan, çişmeden, ysytmadan, gurakçylykdan, ýakyp ýandyryan epgekden we heňden ýaña ejir çekdirer. Tä doly heläk bolýançaňyz, şeýle külpetler sizden aýrylmaz. ²³Depäňizdäki asman mise, aýagyňyzyň astyndaky ýer bolsa demre döner. ²⁴Reb

ýeriňize ýagdyryan ýagşyny tozana öwerrer. Siz doly gyrylýançaňyz, üstüňize asmandan diňe gum ýagar.

²⁵Reb sizi duşmanlaryňyzyň önünde ýeňlişe sezewar eder. Siz olaryň garşysyna bir tarapdan hüjüm etseňiz, zyyňyza gaçanyňyzda çar tarapa gaçarsyňyz. Başyňyzdan inen bela-beterler ýer ýüzündäki ähli şalyklary howsala salar. ²⁶Siziň jesetleriňiz asmandaky guşlara we ýerdäki haýwanlara iýmit bolar. Olary kowmaga adam tapylmaz. ²⁷Reb size Müsürde görkezen başly ýaralar bilen: örgün, iriňli ýaralar we gijilewük bilen ejir çekdirer. Siz olardan saplanyb bilmersiňiz. ²⁸Reb sizi dälireder, gözüňizi kör eder, aklyňyzdan azaşdyrar. ²⁹Garaňkylykda körleriň sermenekläp ýöreýişleri ýaly, gündiz hem ýoluňyzy sermeläp ýörärsiňiz, emma siz ýoluňyzy tapyp bilmersiňiz. Sizi dyngysyz ezerler we talarlar, siziň dadyňyza hiç kim ýetmez. ³⁰Bir gyza adaglanarsyňyz, emma onuň bilen başga biri ýatar. Jaý gurarsyňyz, emma onda özüňiz ýaşamarsyňyz. Üzüm agaçlaryny oturdarsyňyz, emma onuň miwesinden iýmersiňiz. ³¹Öküziňizi gözüňiziň alynda soýarlar, emma onuň etinden iýmersiňiz. Edil gapdalyňyzda eşegiňizi ogurlarlar, emma yzyna getirmezler. Goýunlaryňyzy duşmanlaryňyza bererler. Size kömek eden bolmaz. ³²Ogullaryňyz we gyzlaryňyz gözüňiziň alynda başga halklara berler. Günuzyn olary agtarmakdan ýaña, gözüňiziň nury öçer, emma eliňizden gelen zat bolmaz. ³³Tanamaýan bir halkyňyz ýeriňiziň hasylyny iýip, çeken agyr zähmetiňiziň hözirini görer. Siz dyngysyz ezilip gynalarsyňyz. ³⁴Siziň gözüňiz bilen görjek görgüleriňizden ýaña, aklyňyz çaşar. ³⁵Reb dyzyňyza, aýagyňyza, ökjäňizden tä süýr depäňize çenli agyryly çybanlar

çykarar. ³⁶Reb sizi we siziň üstüňizden goýlan patyşany özüňiziň, hatda ata-babalaryňyzyň hem tanamaýan-bilmeýän halkynyň üstünden elter. Ol ýerde siz agaçdan we daşdan ýasalan başga hudaýlara gulluk edersiňiz. ³⁷Rebbiň sizi elten ähli halklarynyň arasynda olar üçin gorky bolarsyňyz, dile düşüp, gülki bolarsyňyz.

³⁸Meýdana köp tohum sepersiňiz, emma az hasyl alarsyňyz, çünki ony çekirtge iýip ýok eder. ³⁹Üzüm agaçlaryny ekip, olara seredersiňiz. Emma onuň ne hasylyny ýygnaýsyz, ne-de şerabyndan içersiňiz, çünki ony gurçuk iýer. ⁴⁰Siziň tutuş ýurduňyzda zeýtun agaçlary gögerer, emma siz özüňize zeýtun ýagyny guýmarsyňyz, çünki onuň miwesi ýere döküler. ⁴¹Ogullaryňyz we gyzlaryňyz bolar, emma siz olary ýitireersiňiz, çünki olar ýesir edilip äkidiler. ⁴²Ähli agaçlaryňyzyň we ekin meýdanlaryňyzyň hasylyny çekirtgeler iýip gider. ⁴³Araňyzda ýaşayan gelmişekler sizden has ýokary göteriler, siz bolsa kem-kemden pese düşersiňiz. ⁴⁴Olar size karz bererler, emma siz olara karz berip bilmersiňiz. Olar başda bolarlar, siz bolsa aýakda galarsyňyz.

⁴⁵Şu näletleriň ählisi size siňip, tä ýok bolýançaňyz, sizi gurşap alar. Sebäbi siz Hudaýyňyz Rebbe boýun egmän, bu gün Onuň size meniň üstüm bilen berýän tabşyryklaryny we parzlaryny ýerine ýetirmediňiz. ⁴⁶Bu külpetler siziň we nesilleriňiziň arasynda başga halklar üçin hemişelik alamat we mugjyza bolsun. ⁴⁷Sebäbi siz ähli zadyň bereketli bolmagy üçin Hudaýyňyz Rebbe şadyýanlyk we joşgunly ýürek bilen gulluk etmediňiz. ⁴⁸Şonuň üçin hem siz aç-suwsuz, ýalaňaç we hemme zada zar bolup, Reb tarapyndan siziň garşyňyza iberilen duşmanyňyza gulluk edersiňiz. Reb sizi tä ýok edip

taşlaýança, boýnuňyzdan demir boýuntyryk asyp, sizi ezer. ⁴⁹Reb uzak ýerden, ýeriň aňrjundan size olaryň diline düşümeýän bir halkyňyzy getirer. Bu halk sizi bürgüt kimin ýuwudar. ⁵⁰Şol ýüzi hyrsyz halk ýaşy-garryny sylamaz, rehim-şepagat etmez. ⁵¹Siz ýok bolup gidýançaňiz, olar mal-garalaryňyzy, ýeriňiziň hasylyny iýerler. Siz heläk bolýançaňyz, siziň ne dänäňiz, ne şerabyňyz, ne ýagyňyz, ne-de sygyrlaryňyzdyr dowarlaryňyz galar. ⁵²Olar Hudaýyňyz Rebbiň size beren ýerine gelip, siziň bil baglan ähli beýik we berk diwarly galalaryňyzy gabawa salarlar. ⁵³Duşmanyňyz siziň daşyňyzy gabap, çykgynsyz ýagdaýa salanda, siz açlykdan ýaňa öz bagryňyzdan önen perzentleriňizi – Hudaýyňyz Reb tarapyndan berlen ogul-gyzlaryňyzyň etini iýersiňiz. ⁵⁴Araňyzdaky iň mylaýym we eli açyk adam barja iýmitini öz doganyndan, söýgüli aýalyndan, diri galan çagalaryndan gysganar. ⁵⁵Ol çagalarynyň etinden olaryň hijisine bermez, sebäbi duşman ähli galalaryňyzy gabap, sizi çykgynsyz ýagdaýa salanda, olara iýmäge hiç zat galmaz. ⁵⁶Araňyzdaky sahy we näzik aýal, öz sahylygyndan we näzikliginden ýaňa aýagyny ýere basmaýan zenan naharyny öz mähriban adamsyndan, ogul-gyzyndan gysganar. ⁵⁷Duşmanyňyz galalaryňyzy gabap, sizi çykgynsyz ýagdaýa salanda, şol aýal dogranyndan soň, hatda satanyňyň arasyndan çykan çagasynyň ýoldaşyny gysganyp, öz dogran çagalaryny hem açlykdan ýaňa ogrynça iýer.

⁵⁸Beýik we haýbatly Hudaýyňyz Rebden gorkup, bu kitapda ýazylan bu Kanunyň ähli sözlerini yhlas bilen ýerine ýetirmeseňiz, ⁵⁹onda Reb sizi we siziň nesilleriňizi elhenç belalara, agyr we yzy üzülmeyän jebirlere, emi ýok kesellere duçar eder. ⁶⁰Ol siziň Müsürde wagtyňyz

sizi gorkuzan ähli keselleriňizi siziň ba-
şyňyzdan inderer. Ol keseller size ornaşyp
galar. ⁶¹Hatda şu Kanun kitabynda ýazyl-
madyk beýleki ähli ýokanç keselleri we
dertleri, tä siziň baryňyz gyrylýançaňyz,
Reb siziň başyňyzdan inderer. ⁶²Siz as-
man ýyldyzlary ýaly köpdüňiz, emma
siz az bolup galarsyňyz, sebäbi siz Hu-
daýyňyz Rebbe boýun egmediňiz. ⁶³Reb
size ýagşylyk edip, siziň sanyňyzy köpel-
dende, näçe lezzet alan bolsa, sizi gyryp
ýok edende hem şonça lezzet alar. Mülk
edinmek üçin baran ýeriňizden siz sog-
rulyňyň taşlanarsyňyz. ⁶⁴Reb sizi ýeriň
bir ujundan beýleki ujuna çenli ähli halkla-
ryň arasyna dargadyp goýberer. Ol ýerde
siz özüňiziň-de, ata-babalaryňyzyň-da ta-
namadyk we bilmedik agaçdan we daşdan
ýasalan başga hudaýlara gulluk edersiňiz.
⁶⁵Ol halklaryň arasynda siz janyňyza
aram tapmarsyňyz we aýagyňyzyň dyn-
jyny almaga ýer tapylmaz. Ol ýerde Reb
size bükgüldeýän ýürek, kütelen gözler
we synan göwün berer. ⁶⁶Janyňyz suw
üstünde bolar. Siz gije-gündiz gorkuda
bolup, sizde ýaşayşa hiç hili umyt bolmaz.
⁶⁷Ýüregiňizi gaplajak gorky we gözüňi-
ziň görjek zatlary sebäpli, ertirlerine siz:
„Wah, tizräk aňşam düşsedi!“ diýersiňiz,
aňşamyna bolsa: „Wah, tizräk daň atsady!“
diýersiňiz. ⁶⁸Siziň indi gaýdyp görmejek-
digiňize söz beren ýolumdan, Reb sizi
gämiler bilen ýene-de zýyňyza Müsüre
alyp gider. Ol ýerde siz özüňizi gul we
gyrnak edip duşmanlaryňyza satuwa hö-
dürlärsiňiz, emma sizi satyn alan bolmaz».

29-njy bap

Reb Mowapda ysraýyllar bilen äht edýär

¹Ine, Horepde edilen ähtden daşary,
Rebbiň Musa Mowapda ysraýyllar bilen

baglaşmagy buýran ähtiniň şertleri şu-
lardyr. ²Musa ähli ysraýyllary ýygnap,
olara şeýle diýdi: «Siz Rebbiň gözüňi-
ziň alnynda Müsüre, faraona, onuň ähli
emeldarlaryna we tutuş ýurduna näme
edendiginiň hemmesini gördüňiz. ³Siz
bu gudratly synaglary, alamatlary we
beýik mugjyzalary öz gözüňiz bilen
gördüňiz. ⁴Emma şu güne çenli Reb size
düşünmegiňiz üçin akyl, görmegiňiz
üçin göz, eşitmegiňiz üçin gulak ber-
medi. ⁵Reb: „Men sizi kyrk ýyllap çölde
aýladym. Egniňize geýen eşiğiňiz ýyr-
tylmady, aýagyňyza geýen çarygyňyz
könelmedi. ⁶Siz çörek iýmediňiz, şerap,
çakyr içmediňiz. Men muny Hudaýyňyz
Rebbiň Mendigimi bilniň diýip etdim“
diýdi. ⁷Bu ýere geleniňizde, Heşbonyň
hany Sihon we Başan ýurdunyň hany
Og biziň garşymyza söweşe çykdylar,
emma biz olary derbi-dagyn etdik. ⁸Biz
olaryň ýerini alyp, rubenlere, gatlara we
manaşa tiresiniň ýarysyna mülk edip
berdik. ⁹Şonuň üçin hem, edýän her
bir işiňizde üstünlik gazanar ýaly, bu
ähtiň şertlerini yhlas bilen ýerine ýetiriň.

¹⁰⁻¹¹Bu gün tire baştutanlaryňyz,
ýaşulularyňyz, ýolbaşçylaryňyz, Ysra-
ýylyň ähli erkekleri, siziň çagalaryňyz,
aýallaryňyz, araňyzda ýaşayan gelmi-
şekler, odunyňyzy çapýanlar, suwuňyzy
daşayanlar – ähliňiz bu ýere üşüp, Hu-
daýyňyz Rebbiň huzurynda dursuňyz.
¹²Bu gün Hudaýyňyz Rebbiň siziň bilen
baglaşyan ähtine ant içip girişersiňiz.
¹³Çünki Ol size we ata-babalaryňyz
Ybraýyma, Yshaga we Ýakuba söz berşi
ýaly, bu gün Ol sizi Öz halky edip alar
we Hudaýyňyz bolar. ¹⁴⁻¹⁵Hudaýymyz
Reb bu gün biziň ýanymyzda – Öz hu-
zurynda duranlar bilen däl-de, eýsem
bolmadyklar bilenem wada edip äht
baglaşyar.

¹⁶Müsürde nähili ýaşandygymyzy, dürli halklaryň arasyndan ötüp-geçip, bu ýere nä günlük bilen gelendigimizi bilýänsiňiz. ¹⁷Siz olaryň arasynda agaçdan, daşdan, altýndan we kümüşden ýasalan nejis butlary gördüňiz. ¹⁸Ägä boluň, bu gün siziň araňyzda Hudaýymyz Rebden ýüregi sowaşyp, şol halklaryň hudaýlaryna gulluk edýän erkek ýa aýal, maşgala ýa-da tire bolmasyn. Araňyzda şeýle adamlaryň bolmagy, aý we zäherli ösümligiň köki ýalydyr. ¹⁹Bu edilen wadany eşiden her biriňiz öz-özüňizi öwmäň we ýüregiňizde: „Biz tekepbirlik ýolumyzdan gitsek hem aman galarys“ diýip pikir etmäň. (Şeýle pikir ýagşynyň-da, ýamanyň-da başyna bela getirer.) ²⁰Reb şeýle tekepbir adamlary bagyşlamaz. Çünki Rebbiň gahary we gazap ody olara garşy tutaşar. Bu kitapda ýazylan ähli näletler olaryň başyndan iner we Reb olaryň adyny asmanyň astyndan öçürip taşlar. ²¹Bu Kanun kitabynda ýazylan ähtiň ähli näletleri boýunça, olar betbagtçylyga duçar bolar ýaly, Reb olary Ysraýylyň ähli tireleriniň arasyndan aýratyn goýar.

²²Sizden soňky nesiller, siziň çagalaryňyz, şeýle hem uzak ýurtdan geljek kesekiler bu ýurtda bolýan weýrançylyklary, siziň üstüňizden Rebbiň lagnat inderişini görüp: ²³„Kükürt! Duz! Tutuş ýurt ýanýar! Hiç zat ekilmez, hiç zat gögermez, gaýdyp hiç hili ösümlük ösmez. Reb gazap atyna atlanyp, Sodom, Gomora, Adma we Seboýym galalaryny ýok edişi ýaly ýykyp-ýumurdy!“ diýerler. ²⁴Ähli milletler: „Reb bu ýurdy näme üçin beýle etdikä? Bu gahar-gazabyň sebäbi nämekä?“ diýşip geň galarlar. ²⁵Olar şeýle netijä gelerler: „Munuň sebäbi şudur: ysraýyllar özlerini Müsürden çykaryp getiren ata-babalarynyň

Hudaýy Reb bilen baglaşan ähtini ret etdiler. ²⁶Olar Rebden ýüz öwrüp, başga hudaýlara gulluk etdiler. Özleriniň tanamaýan we Rebbiň olara sežde etmäge ygtyýar bermedik hudaýlaryna sežde etdiler. ²⁷Şonuň üçin hem Rebbiň bu ýurda gahary gelip, bu kitapda ýazylan ähli näletleri bu ýurduň üstünden ýagdyrdy. ²⁸Reb olary güýçli gahar bilen, gazap atyna atlanyp, öz ýurtlaryndan kowup çykaryp, şu günki görşüňiz ýaly, başga ýurda äkidip taşlady“.

²⁹Gizlin syrlar Hudaýymyz Rebbe degişlidir. Emma bu Kanunyň ähli sözlerini ýerine ýetirmek üçin aýan edilen zatlar ebedilik bize we biziň çagalarymyza degişlidir.

30-njy bap

Täzeden dikeltme we ýalkanyş

¹Men siziň öňüňizde alkyşlar we näletler goýdum. Olar siziň başyňyza düşende, siz Hudaýyňyz Rebbiň sizi dargadyp goýberen milletleriniň arasyndakaňyz, bu ýalkanyşlary we näletleri ýadyňyza salsaňyz ²we Hudaýyňyz Rebbe dolanyp, meniň bu günki size tabşyryşym ýaly, özüňiz hem, çagalaryňyz hem tutuş ýüregiňiz bilen jan-tenden Oňa gulak assaňyz, ³diňe şonda Hudaýyňyz Reb size öňki abadançylygyňyzy gaýtaryp berer we rehim-şepagat eder. Hudaýyňyz Reb sizi dargadyp goýberen başga halklarynyň içinden ýene-de zyyňyza ýygna. ⁴Hatda siz dünýäniň ol çetine sürgün edilen hem bolsaňyz, Hudaýyňyz Reb sizi ol ýerden ýygna, zyyňyza getirer. ⁵Hudaýyňyz Reb sizi ata-babalaryňyzyň mülk ýerine elter. Siz ol ýeri eýelärsiňiz. Ol ata-babalaryňyza garanda, size has köp bereket berip, sanyňyzy has-da artdyrar. ⁶Hudaýyňyz

Reb Özüne boýun egdirmek üçin siziň ýüregiňizi we nesilleriňiziň ýüregini üýtgeder, şonda siz Hudaýyňyz Rebbi tutuş ýüregiňiz bilen jan-tenden söýüp ýaşarsyňyz. ⁷Hudaýyňyz Reb bu ähli lag-natlary duşmanlaryňyza we size zulüm eden garşydaşlaryňyzyň üstüne ýagdyrar. ⁸Şondan soň siz ýene-de Rebbe gulak asarsyňyz, Onuň bu günki meniň üstüm bilen berýän ähli buýruklaryny ýerine ýetirersiňiz. ⁹⁻¹⁰Eger siz Hudaýyňyz Rebbe gulak asyp, şu Kanun kitabynda ýazylan Onuň tabşyryklarydyr parzlaryny berjaý etseňiz, Hudaýyňyz Rebbe tutuş ýüregiňiz we janyňyz-teniňiz bilen dolansaňyz, Hudaýyňyz Reb her bir etjek işiňize bereket berer, ogul-gyzyňyz köp bolar, mal-garalaryňyzyň sany artyp, ýeriňiziň hasyly bol bolar. Çünki Reb ata-babalaryňyza ýagşylyk edeninde lezzet alşy ýaly, size ýagşylyk edeninde hem lezzet alar.

Ýaşasýy saýlamaga çagyrys

¹¹Hakykatdan-da, Onuň bu günki meniň üstüm bilen berýän buýrugy siziň üçin kyn däl ýa-da el ýetmez ýaly gaty uzakda däl. ¹²„Biz ony eşidip, ýerine ýetirer ýaly, kim biziň üçin göge çykyp, ony bize getirip berer?“ diýmezligiňiz üçin, ol gökde däl. ¹³Ýa-da siziň: „Biz ony eşidip, ýerine ýetirer ýaly, kim biziň üçin deňziň aňry tarapyna geçip, ony bize getirip berer?“ diýmezligiňiz üçin, ol deňziň aňrysynda däl. ¹⁴Ýok, bu sözler size juda ýakyndyr. Ýerine ýetirmegiňiz üçin bu siziň agzyňyzda we ýüregiňizdedir. ¹⁵Ine, bu gün men siziň öňüňizde ýaşasýyş we ýagşylyk, ölüm we ýamanlyk goýýaryn. ¹⁶Meniň bu gün tabşyryşym ýaly, Hudaýyňyz Rebbi söýüp, Onuň ýolundan ýöreseňiz, Onuň tabşyryklaryny, parzlarydyr hökümlerini berjaý etseňiz,

onda siz ýaşarsyňyz we köpellersiňiz. Mülk edinmek üçin baran ýeriňizde Hudaýyňyz Reb sizi ýalkar. ¹⁷Emma ýüregiňiz Ondan dönüp, gulak asman ýoldan çykyp, başga hudaýlara sygynyp gulluk etseňiz, ¹⁸onda tutuşlaýyn heläk boljakdygyňyzy bu gün size jar edýärim. Iordan derýasyndan geçip, mülk edinjek ýeriňizde uzak ýaşamarsyňyz. ¹⁹Bu gün siziň öňüňizde ýaşasýyş we ölüm, alkyş we nälet goýandygyma size garşy saýat bolmaga asmany we ýeri çagyryaryn. Ýaşasýy saýlaň, şonda siziň özüňiz hem ýaşarsyňyz, nesilleriňiz-de ýaşar. ²⁰Hudaýyňyz Rebbi söýüň, Oňa gulak asyň we Oňa bil baglaň, çünki ýaşasýyşyzy we ömrüňiziň uzaklygy Ondadyr. Bu Rebbiň ata-babalaryňyz Ybraýyma, Yshaga, Ýakuba bermegi wada eden ýurdunda ýaşamagyňyz üçindir».

31-nji bap

Ýeşuwa Musanyň orunbasary saýlanýar

¹Musa ähli ysraýyl halkynyň öňünde sözünü soňlap, şeýle diýdi: ²«Men häzir bir ýüz ýigrimi ýaşymda. Mundan beýläk men baştutan bolup biljek däl. Reb maňa: „Sen Iordandan aňry geçmersiň“ diýdi. ³Hudaýyňyz Rebbiň Özi siziň öňüňizden geçer. Ol ähli halklary siziň öňüňizden ýok eder we siz olaryň ýerini mülk edinersiňiz. Rebbiň söz berşi ýaly, Ýeşuwa size baş bolup, derýadan geçer. ⁴Reb amurlaryň hany Sihon bilen Ogy öldürip, olaryň ýurduny weýran edişi ýaly, bu halklary hem şeýle eder. ⁵Reb olary size tabşyrrar, siz hem olary meniň buýruşym ýaly edersiniňiz. ⁶Dözümlü we mert boluň! Olardan gorkmaň, dowla düşmäň, sebäbi siziň bilen gitjek hut Hudaýyňyz Rebbiň Özüdir. Ol sizi hiç

wagt ýeke taşlamaz, terk etmez». ⁷Soňra Musa Ýeşuwany çagyryp, ähli ysraýyllaryň gözünüň alnynda şeýle diýdi: «Dözümlü we mert bol, çünki Rebbiň ata-babalaryňyza wada eden ýurduna bu halk bilen gitjek ýeke-täk seniň. Bu ýurdy olara mülk edip paýlap berjek hem diňe seniň! ⁸Rebbiň Özi seniň öňünden gider. Ol seniň bilen bolar. Ol seni hiç wagt ýeke taşlamaz, terk etmez. Gorkma we dowla düşme!»

Kanun kitabyny unutmazlyk hakda

⁹Soňra Musa şu Kanuny ýazyp, ony Rebbiň Äht sandygyny göterýän lewi ruhanylaryna we Ysraýylyň ähli ýaşullaryna berdi. ¹⁰Musa olara şeýle buýruk berdi: «Her ýedinji ýylyň – karzlaryň geçilýän ýylynyň ahyrynda, Çatma baýramynda, ¹¹ähli ysraýyllar Hudaýyňyz Rebbiň huzurynda, Onuň Öz saýlajak ýerine gelenlerinde, siz şu Kanuny ähli ysraýyllara eşitdirip okaň. ¹²Ähli halky: erkekleri, aýallary, çagalary, şeýle hem galalaryňyzda ýaşayan gelmişekleri ýygnaň. Olar bu barada eşidenlerinde, Hudaýyňyz Rebden gorkup, bu Kanunyň ähli sözlerini yhlas bilen ýerine ýetirmegi öwrensinler. ¹³Olaryň bu Kanuny bilmeýän çagalary hem Iordan derýasynyň aňyrsyndaky mülk ýerlerinde ýaşanlarynda muny eşidip, Hudaýyňyz Rebden gorkmagy öwrensinler».

¹⁴Reb Musa: «Seniň ölmeli wagtyň golaýlaşdy. Ýeşuwany çagyrd-da, ikiňiz hem Maňa ýüz tutulýan çadyra baryň, Men oňa buýruklarymy mälim etjek» diýdi. Şeýlelikde, Musa bilen Ýeşuwa ikisi Rebe ýüz tutulýan çadyra bardylar. ¹⁵Reb çadyrda bulut sütüni görnüşinde peýda boldy. Bulut sütüni çadyryň girelgesinde durdy. ¹⁶Reb Musa şeýle diýdi: «Tizara sen ölüp, ata-babalaryňa

gowşarsyň. Şondan soň bu halk barýan ýerindäki keseki halklaryň hudaýlaryna sežde etmek bilen zyna ederler. Olar Meniň bilen eden ähtini bozup, Meni terk ederler. ¹⁷Şol gün Meniň gahar-gazabym olaryň üstünden iner. Men olary terk edip, olardan ýüz öwrerin. Olar şobada heläk bolarlar, olaryň üstünden köp belabeterler iner. Şol gün olar: „Aramyzda Hudaýymyzyň ýokdugy sebäpli, bu belabeterler biziň üstümüzden indimikä?“ diýerler. ¹⁸Olaryň başga hudaýlara tarap öwrülip, eden ähli erbetlikleri üçin, şol gün Men olardan hökman ýüz öwrerin.

¹⁹Şonuň üçin hem indi bu aýdymy ýazyp alyň we ysraýyllara öwredin, olar okasynlar. Şonda bu aýdym Maňa ysraýyllaryň garşysyna şaýat bolar. ²⁰Çünki Men olary ata-babalaryna wada eden ýurduma – süýt we bal akýan ýurda getirenimde, olar iýip-içip, garynlary dok bolup mesirgäp, başga hudaýlara sygynyp, olara gulluk ederler. Meni ýigrenip, Meniň ähtimi bozarlar. ²¹Başlaryna ençeme agyr külpetler inende, olaryň nesilleri bu aýdymy dillerinden düşürmezler, şonda bu aýdym olara şaýatlyk eder. Çünki Men wada beren ýurduma olary getirmeýden öň hem, hatda häzir hem olaryň nähili pikirdediklerini öňünden bilýärim». ²²Edil şol gün Musa bu aýdymy ýazyp, ysraýyllara öwrettdi. ²³Soňra Reb Nunun ogy Ýeşuwanyň etmeli işlerini tabşyrdy we oňa: «Dözümlü we mert bol, çünki ysraýyllary Meniň söz beren ýurduma getirjek seniň. Men seniň bilen bolaryn!» diýdi.

²⁴Musa bu Kanuny onuň iň soňky sözüne çenli kitaba ýazyp gutardy ²⁵we Rebbiň Äht sandygyny göterýän lewilere şeýle buýruk berdi: ²⁶«Bu Kanun kitabyny alyp, Hudaýyňyz Rebbiň Äht sandygynyň ýanynda goýuň. Goý, ol şol ýerde size garşy

şayát bolup galsyn. ²⁷Çünki men siziň nähili başbozar we boýnuýogyn halkdygyňyzy gowy bilýärim. Men entek dirikäm, siz Rebbe garşy pitne turuzýarsyňyz, ölenimden soň, siz, gör, näçe gezek pitne turzarsyňyz! ²⁸Tireleriňiziň ähli ýaşulularyny we baştutanlaryňyzy meniň ýanyma ýygnaň. Men bu sözleri olara eşitdirip aýtjak. Goý, asman bilen ýer olara garşy şayát bolsun. ²⁹Çünki ölenimden soňra, meniň size buýran ýolumdan çykyp, bäs-bütün azgynçylyga baş urjakdygyňyzy men bilýärim. Ahyrky günlerde başyňyzdan bela-beter iner, sebäbi siz Rebbiň nazarynda pis iş edip, öz etmişleriňiz sebäpli Onuň gaharyny getirersiňiz».

³⁰Soňra Musa bu aýdymyň sözlerini tutuş Ysraýyl jemagatyna eşitdirip, iň soňky sözüne çenli okady.

32-nji bap

Musanyň aýdymy

¹«Eý, asman, gulak goý, Men sözläýin.

Eý, zemin, aýdýanlarymy eşit.

²Taglymatym ýagyş deý ýagsyn, sözlerim çyg deý düşsün.

Ýagsyn ot üstüne çişheýän ýagmyr deý,

maýsalarýň üstüne inýän çabga deý!

³Çünki Rebbiň adyny jar ederin. Beýikdigi üçin Hudaýymyzy öwüň!

⁴Ol Gaýadyr, işleri kämildir, bütün ýollary hakdyr. Wadasynda durýan Hudaýdyr. Dogry hem adydyr.

⁵Bu azgyn hem ters nesil Oňa hyýanat etdi.

Ýazygyňyz sebäpli indi siz Onuň çagalary dälisiňiz.

⁶Eý, akmak hem nadan halk, şumy Rebbe jogabyňyz? Sizi ýaradyp, berkarar eden, Ol – Atamyz dälmi?

⁷Öten günleri ýada salyň, geçen nesillere nazar aýlaň. Ataňyzdan soraň, aýdyp bersin, ýaşulularyňyz gürrüň bersin.

⁸Mülk paýlanda özge halklara, olary aýry-aýry bölüp çykanda, çäk çekdi olara Beýik Hudaý, ylahy barlyklaryň^a sanyna görä.

⁹Öz halkydyr Rebbiň paýy, öz paýy üçin Ýakuby miras aldy Ol.

¹⁰Ol Ýakuby gurak bir ýurtdan tapdy, güwläp ýatan çölden tapdy. Onuň gaýgy-aladasyny etdi, gözünüň göreji deý gorap saklady.

¹¹Çagalarynyň üstüne ganat gerýän bürgüt deý, höwürtgesinden olara uçmagy öwrettdi.

Ganatyny gerip, olary tutdy, ganaty bilen olary daşady.

¹²Oňa ýol görkezen ýeke-täk Reb boldy, onuň bilen bolmady keseki hudaý.

¹³Reb ony ýer ýüzünüň belentliginde gezdirdi, meýdan önümi bilen naharlady. Gaýadan akan bal bilen, çakmak daşdan çykan zeýtun ýagy bilen bakdy.

¹⁴Sygyr ýagydyr goýnuň süýdi bilen, semiz goç-guzular bilen,

^a 32:8 *Ylahy barlyklaryň* – kâbir golýazmalarda *ysraýyllaryň*.

- Başan ýurduň öküzleridir erkeji
bilen,
iň saýlama bugdaý bilen bakdy.
Üzümden edilen gyrgyzy
şerapdan içirdi.
- ¹⁵ Ýöne Ýeşurun^a semredi,
depmäge başlady.
Garnyny ýag alyp agyrlaşdy.
Özüni ýaradan Hudaýyndan ýüz
öwürdi,
ret etdi Halasgär Gaýasyny.
- ¹⁶ Keseki hudaýlar bilen Ony
gabandyrdylar,
nejis zatlar bilen gaharyny
getirdiler.
- ¹⁷ Olar Hudaýa däl-de, jynlara,
tanamaýan hudaýlaryna,
ata-babalarynyň gorkmadyk
hudaýlaryna,
ýaňy peýda bolan hudaýlara
gurban kesdiler.
- ¹⁸ Sen özüňi ýaradan Gaýany
unutdyň,
dünýä inderen Hudaýy ýatdan
çykardyň.
- ¹⁹ Muny gören Rebbiň olara gahary
geldi,
olaryň ogul-gyzlaryny ret etdi.
- ²⁰ Ol diýdi: „Gizläýin olardan
ýüzümi,
soňuny göreýin olaryň.
Çünki biderek nesildir olar,
biwepa perzentlerdir.
- ²¹ Olar hudaý bolmadyklar bilen
Meni gabandyrdylar,
boş butlar bilen gaharymy
getirdiler.
Men hem millet bolmadyklar
bilen olary gabandyrarilyn,
akmak bir halk bilen olaryň
gaharyny getirerin.
- ²² Çünki ot bolup tutaşar Meniň
gazabym,
ölüler dünýäsiniň düýbüne çenli
ýanar.
Ýeri nygmatlary bilen bile
ýuwudar ol ot,
daglaryň binýadyny ýakyp kül
eder.
- ²³ Başlaryna belalar indererin,
oklarymy olara garşy ataryn.
- ²⁴ Gowrup barýan gytlyk,
ýakýan hassalyk,
gyrgyn ýok eder olary.
Iberýän ýyrtyjy haýwanlarym
olara agyz salar,
ýerde süýrenýän ýylanlar
zäherin pürker.
- ²⁵ Ýigit ýa-da gyz bolsun,
emýän körpe ýa çal goja, parhy
ýok,
daşarda gylyç heläk eder,
içerde olary gorky öldürer.
- ²⁶ Ynsanlar arasyndan olary
dagatmakdy,
olar hakyda ýatlamany öçürip
taşlamakdy pikirim.
- ²⁷ Emma duşmanyň öjükmeginden
çekindim,
çünki duşman ýalňyş
düşünmesin,
‘Bulary eden Reb däl eken,
biziň elimiz rüstem eken’
diýmesin.
- ²⁸ Ysraýyl bir akylsyz halkdyr,
olarda hiç hili düşünje ýokdur.
- ²⁹ Dana bolsadylar, muňa
düşünirdiler,
soňunyň näme boljagyny
öňünden aňardylar.
- ³⁰ Ysraýyly Gaýasy satmadyk bolsa,
Reb olary ele bermedik bolsa,

^a 32:15 *Ýeşurun* – bu Ysraýylyň beýleki ady.

- nädip bir duşman olaň müňüsini
kowar,
iki kişi on müňüsini gaçyrar?
³¹ Çünki biziň Gaýamyz ýaly däl
olaň gaýasy,
duşmanymyzyň özi hem bilýär
muny.
³² Duşmanyň üzüm çybygy Sodom
çybygyndan,
Gomora baglaryndandyr.
Üzümleri zäher-zakgun,
salkymlary aýdyr.
³³ Şeraplary ýylan zäheridir,
kepebaşyň öldürýän awusydyr.
³⁴ Meniň ýanymda saklanmaýarmy
bular,
hazynalarymda möhürlenlen
dälmi näme?
³⁵ Öç Meniňkidir, jezalandyryjak
Mendirin,
çünki aýaklarynyň taýýan
wagty geler.
Duşmanlaryň heläk boljak günü
ýakyndyr,
jeza günü gaty golaýdyr“.
³⁶ Şeýdip, Öz halkyny Reb aklar,
Ol gulda hem, erkinde hem
ysgyn-mydar ýokdugyny görende,
Öz bendelerine rehim-şepagat
eder.
³⁷ Soňra Ol diýer: „Hany, bularyň
hudaýlary nirede?
Hany olaryň bil baglan gaýasy?
³⁸ Gurbanlyklaryň ýagyny iýen,
guýlan şeraplaryny içen
şol hudaýlaryňyz nirede?
Goý, turup, size kömek etsin olar,
bolsunlar-da siziň penakäriňiz!
³⁹ Indi görüň, ýeke-täk Hudaý
Mendirin.
Menden başga hudaý ýokdur!
Öldürýän-de Mendirin,
direldýän-de.

- Ýaralaýan-da Mendirin,
sagaldýan-da,
gutuljak ýokdur Meniň elimden.
⁴⁰ Elimi göge galdyryp,
ant içýäriň: Men ebedi diri!
⁴¹ Men lowurdaýan gylyjymy
çarhlap,
höküm etmek üçin elime alsam,
duşmanlarymdan ar alaryň,
Meni ýigrenýänleň jezasyny
bererin.
⁴² Ölenleriň hem ýesirleriň
ganyndan,
uzyn saçly duşmanlaryň
ganyndan
oklarymy serhoş ederin,
gylyjymy etden doýraryň“.
⁴³ Onuň halky bilen şatlanyň, eý,
halklar!
Çünki Ol gullarynyň ganynyň
öjüni alar.
Duşmanlaryndan aryny alar,
Öz halkynyň ýurduny päklär,
olary günäsinden saplar».
⁴⁴ Musa Ýeşuwa bilen gelip, bu aýdymyň
ähli sözlerini halka eşitdirip okap berdi.
⁴⁵ Musa bu sözleri tutuş Ysraýyla okap
berenden soň, ⁴⁶olara şeýle diýdi: «Bu
günki meniň size aýdan sözlerimiň äh-
lisini ýüregiňizde saklaň. Çagalaryňyza
buýruň, goý, olar bu Kanunyň ähli sözle-
rini yhlas bilen ýerine ýetirsinler. ⁴⁷Bular
siziň üçin boş sözler däl-de, eýsem siziň
durmuşyňyzdyr. Iordandan geçip, mülk
edinjek ýurduňyzda şu aýdylanlar bilen
siz uzak ömür sürersiňiz».

Musa Kengan ýurduny görýär

- ⁴⁸ Reb şol gün Musa şeýle diýdi:
⁴⁹«Mowap ýurdundaky Ýerihonyň gar-
şysyndaky Abarym daglarynyň biri
bolan Nebo dagyna çyk. Ysraýyllara
mülk edilip beriljek Kengan ýurduny

gör. ⁵⁰ Ağaň Harunyň Hor dagynda ölüp, öz halkyna gowşuşy ýaly, sen hem şol çykan dagynda ölüp, ata-babalaryňa gowşarsyň. ⁵¹ Çünki ikiňiz hem Sin çölünde, Kadeş galasynyň golaýyndaky Meriba çeşmesinde, ysraýyllaryň önünde Maňa dönüklük etdiňiz. Ysraýyllaryň arasynda siz Meniň mukaddesligimi ykrar etmediňiz. ⁵² Şonuň üçin hem, ol ýeri sen diňe uzakdan görersiň, ýöne Meniň ysraýyllara berjek ýerime girmersiň».

33-nji bap

Musa Ysraýyl tirelerine pata berýär

¹ Hudaýyň adamy Musanyň ölmezinden öň, ysraýyllara beren patasy, ine, şudur. ² Ol şeýle diýdi:

«Reb Sinaý dagyndan geldi,
halkyna Segirden dogdy,
Paran dagyndan nur saçdy.
Ýanynda on müňlerçe perişde bardy,
sag elinde lowlaýan ot bardy.

³ Ýa Reb, Sen dogrudan-da halkyňy ^a söýýärsiň!
Ähli perişdeler goluň astynda.
Olar aýagyňa ýykylyp,
Senden görkezme alýarlar.

⁴ Ysraýyl jemagatyna miras hökmünde
Musa bize Kanun berdi.

⁵ Ysraýyl tireleri birleşende,
halk baştutanlary ýygnanda,
Reb Ýeşurunna patyşa boldy.

⁶ Ruben halky az adamly bolsa-da, goý, ýaşasyn, ölmesin!»

⁷ Musa Ýahuda hakda şeýle diýdi:
«Ýa Reb, Ýahudanyň perýadyny eşiť,
ony öz halkyna getir,
onuň ellerine kuwwat ber ^b,
duşmanyna garşy oňa ýardamçy bol!»

⁸ Lewi hakda şeýle diýdi:
«Ýa Reb, Tummymyňy Lewä,
Urymyňy ^c sadyk guluňa ber.
Ony Masada ^d synadyň,
Meriba ^e çeşmesinde söweşdiň.

⁹ Ol: „Ata-enem bar diýip, olara seretmedim“ diýdi.
Doganyny tanamady,
çağalaryny unutdy.
Çünki lewiler Seniň sözüňi tutdy,
Seniň ähtiňi saklady.

¹⁰ Seniň hökümleriňi Ýakuba,
Kanunyňy Ysraýyla öwreder.
Seniň huzuryňda hoşboý buhur,
gurbanlyk sypaňda başbitin
ýakma gurbanlygyny ýakar.

¹¹ Ýa Reb, olara kuwwat ber,
elleriniň işini kabul et.
Kim olara hüjüm edip ýigrense,
bilini omur, gaýdyp aýaga galmasyn!»

¹² Benýamin hakda şeýle diýdi:
«Ol Rebbiň iň gowy görýäni,
howpsuz ýaşar,

^a 33:3 *Halkyňy* – käbir golýazmalarda *halklaryňy*.

^b 33:7 *Onuň ellerine kuwwat ber* – ýa-da *Öz elleri bilen söweşdi*.

^c 33:8 *Tummym... Urym* – Hudaýyň islegini bilmek üçin ruhanylar tarapyndan ulanylýan iki sany daş. Sözlüğe seret.

^d 33:8 *Masa* – bu söz *synag* diýmegi aňladýar. Seret: Msr 17:1-7.

^e 33:8 *Meriba* – bu söz *dawa* diýmegi aňladýar. Seret: Msr 17:1-7.

- Beýik Hudaý bütün gün onuň
üstüne ganat gerer,
ol Rebbiň dagynda mesgen
tutar».
- ¹³Ýusup hakda şeýle diýdi:
«Reb onuň ýerine bereket bersin.
Gökden ýagýan peşgeşler bilen,
Ýer astyndaky çuň suwlar bilen,
- ¹⁴Günde ýetişen saýlama hasyly
bilen,
her pasylyň iň ajap miwesi bilen,
- ¹⁵gadymy daglaryň iň gowy iýmişi
bilen,
müdimi depeleriň bolçulygy
bilen,
- ¹⁶ýeriň iň gymmat peşgeşi we
dolulygy bilen,
ýanýan çalyda Görneniň
merhemeti bereket bersin.
Bu bereketler öz doganlarynyň
arasyndan
saýlanyp-seçilen Ýusubyň
başyna ýagsyn.
- ¹⁷Ol ilkinji doglan öküz ýaly
haýbatlydyr,
ýabany öküziňki kimindir onuň
şahlary.
Bir şahy Efraýymyň on
müňüsidir,
beýlekisi Manaşanyň müňüsidir.
Ol halklary şahlary bilen süser,
ýeriň ol ujuna çenli olary
kowar».
- ¹⁸Zebulun hakda şeýle diýdi:
«Eý, Zebulun, ýola düşeniňde
şadyýan bol,
sen bolsa, Ýsakar, çadyryňda
şatlan!
- ¹⁹Halklary daga çagyrralar,
ol ýerde dogry gurbanlyklar
keserler.
- Deňizleriň baýlygyny,
gumda gömlen hazynany iýerler».
- ²⁰Gat hakda şeýle diýdi:
«Gatyň mülkünü giňeldene alkys
bolsun!
Gat şir kimin ýaşaýar,
goly we başy goparyp taşlaýar.
- ²¹Ol özi üçin iň mes ýeri saýlady.
Çünki halk baştutanlarynyň
ýygnagynda
serdaryň paýy oňa berlendir.
Ysraýyl üçin Rebbiň adalatyny,
Onuň hökümünü ol ýerine
ýetirdi».
- ²²Dan hakda şeýle diýdi:
«Dan Başandan çykan,
şiriň çagasydyr».
- ²³Naftaly hakda şeýle diýdi:
«Eý, sen, Rebbiň merhemeti bilen,
Onuň berekedi bilen dolan
Naftaly,
günbatary we günortany mülk
edinersiň».
- ²⁴Aşer hakda şeýle diýdi:
«Ogullaryň iň bereketlisi Aşer
bolsun!
Doganlaryň iň eý görülýäni ol
bolsun!
Aýagyny zeýtun ýagyna
batyrsyn!
- ²⁵Kiltleri demirden we bürünçden
bolsun!
Dyzynyň kuwwaty asla
gaçmasyn!»
- ²⁶«Eý, Ýeşurun, saňa kömek etmek
üçin asmandan uçýan,
bulutlar arasyndan gudrat
görkezýän,

seniň Hudaýyňa taý geljek
ýokdur.

²⁷Penakäriň gadyndan bar bolan
ebedi Hudaýdyr!

Seni hemişe gollarynda göterer,
garşyňdan duşmanlaryňy kowar,
olary saňa ýok etmegi buýrar.

²⁸Şeýdip, Ysraýyl howpsuz ýaşar,
däne we şerabyň bol ýerinde,
Ýakubyň mekany abadan bolar.

Ol ýere asmandan çyg düşer.

²⁹Sen nähili bagtly, eý Ysraýyl!

Seniň ýaly barmy başga?

Sen Rebbiň halas eden halkysyň!

Reb seni gorayan galkandyr,
şanly gylyçdyr!

Duşmanlaryň saňa ýaranjaňlyk
ederler,

sen olaryň arkasyndan
basarsyň».

34-nji bap

Musanyň ölümi

¹Şundan soň, Musa Mowap düzlü-
lüginden Nebo dagyna, Ýerihonyň
garşysyndaky Pisga depesine çykdy.
Reb oňa şu ähli ýeri: Gilgatdan tä Dana
çenli ýerleri, ²tutuş Naftalyny, Efraýym
we Manaşa topragyny, tutuş Ýahudadan
Günbatar deňzine çenli bolan ýerleri,
³Negep çölünü we Ýeriho jülgesinden

Sogara çenli ýerleriň ählisini görkezdi.
Ýeriho Palma galasy diýlip hem atlandy-
rylýardy. ⁴Soňra Reb Musa şeýle diýdi:
«Ine, seniň nesilleriňe bermegi Ybraýy-
ma, Yshaga we Ýakuba söz beren ýerim
şudur. Men saňa ony öz gözleriň bilen
görmäge rugsat berýäriň, emma sen
ol tarapa geçmersiň». ⁵Şeýdip, Rebbiň
Öz buýruşy ýaly, Rebbiň guly Musa
şol ýerde – Mowapda öldi. ⁶Reb ony
Mowapda, Beýtpegoriň garşysyndaky
jülgede jaýlady. Emma şu güne çenli
onuň jaýlanan ýerini hiç kim bilmeyär.
⁷Musa ýüz ýigirmi ýaşynda öldi. Onuň
gözleri kütelmändi, güýç-kuwwaty azal-
mandy. ⁸Ysraýyllar Mowap düzlüginde
otuz günläp Musanyň ýasyny tutdular.

Musanyň ýas günleri sowuldy. ⁹Nunuň
ogly Ýeşuwa paýhaslylyk ruhundan dol-
lupdy, çünki Musa onuň üstüne ellerini
goýupdy. Rebbiň Musa buýruşy ýaly,
ysraýyllar oňa gulak asdylar.

¹⁰Şundan soň, Ysraýyldan Musa ýaly
Reb bilen ýüzbe-ýüz görşen başga bir
pygamber çykmady. ¹¹Reb ony Mü-
sürde faraona, onuň ähli gullaryna we
tutuş ýurduna bir topar alamatlar we
mugjyzalar görkezmek üçin iberipdi.
¹²Çünki tutuş Ysraýylyň gözünüň alnyn-
da Musa ýaly bu ähli gudratlary, beýik
we gorkunç işleri ýerine ýetiren başga
hiç kim ýokdy.

